

Torsdagen den 17 april em.
kl. 19.30

*Bostadsförsörjningen
m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

27 § Bostadsförsörjningen m. m. (forts. från prot. 119)

Fortsattes överläggningen om bostadsutskottets betänkande 1985/86:13.

Anf. 107 BRITTA SUNDIN (s):

Herr talman! Under våren 1985 beslutade riksdagen om åtgärder för att förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka. Vid det tillfället angavs tre mål för bostadspolitiken när det gäller situationen för dessa grupper, nämligen för det *första* rätten till frihet och integritet i boendet, för det *andra* rätten till stöd, hjälp och vård i bostadsmiljön, för det *tredje* rätten till en god boendestandard.

Innebörden av detta är att alla människor skall ha rätt till en egen bostad, och runt om i vårt land pågår för närvarande ett intensivt arbete för att minska på institutionsboendet.

Vi vet att många människor som i dag vistas på institutioner av olika slag skulle kunna skrivas ut till ett självständigt boende, om bostadsförhållandena förbättras och hemtjänsten och primärvården byggs ut. De flesta människor vill hellre bo kvar hemma än flytta till en institution när de blir gamla eller om de på annat sätt blir beroende av stöd och hjälp. De flesta sätter stort värde på att bibehålla sin självständighet.

I ett eget boende kan man också undvika den passivisering som ofta blir en följd av det totala omhändertagande som institutioner i många fall erbjuder.

Den målsättning vi nu har ställer stora krav på boendemiljöns kvalitet. Brister i bostaden och bostadsmiljöns utformning och tillgänglighet skapar social isolering och gör handikappade mer beroende av hjälp och stöd.

Att ha en god utrymnesstandard och bostadsutrustning är naturligtvis särskilt viktigt för människor som behöver hjälp och stöd. Goda boendeförhållanden är ofta en förutsättning för en framgångsrik rehabilitering och för att människors mentala och fysiska resurser skall kunna tas till vara.

Men med god boendestandard avses inte bara förhållandena i den enskilda lägenheten. Också tillgängligheten och den yttre miljön, integreringen i bostadsbebyggelsen i övrigt, förekomsten av service, möjligheter till grannkontakt och fritidsverksamhet har stor betydelse.

Fortfarande återstår det mycket att göra innan målsättningen om självständighet i boendet och rätten till ett eget boende är uppfylld, och det ställer stora krav på kommuner och landsting som har ansvar för detta.

Det är glädjande att vi har politisk enighet om målsättningen på detta område. Det finns, som jag ser det, inte någon motsättning mellan de mål som riksdagen har antagit och de motionskrav som ligger till grund för reservation 4 av moderater och folkpartister. Jag tycker att det här är som att försöka slå in redan öppna dörrar.

Vi har en klar målsättning och arbete pågår för fullt i hela landet för att målsättningen skall nås. Det är ett omfattande förändringsarbete som skall göras inom flera sektorer, som kan ta olika lång tid att uppnå och som kan bedrivas i olika takt i skilda delar av landet.

Förändringsarbetet måste få ske i den takt som är praktiskt och ekonomiskt möjlig att genomföra i varje särskilt fall och för varje kommun och landsting. Därför är det onödigt att fastställa den tidsgräns som föreslås i reservationen. Det förtjänar också att påpekas vikten av att förändringen görs med största varsamhet och med hänsyn till de enskilda människor som är berörda, för att inte onödigtvis någon skall komma i kläm.

De stora krav på samordning och samarbete mellan olika verksamheter och huvudmän som detta ställer talar också för att det bästa är att kommuner och landsting själva får komma överens om formerna för samverkan utifrån lokala behov och önskemål.

Jag yrkar avslag på reservation nr 4.

Jag yrkar också avslag på folkpartiets reservation nr 43, som tar upp frågan om flexibilitet vid tillämpningen av reglerna för ombyggnad av ålderdomshem.

De regler som åberopas antogs av riksdagen våren 1985, och är utformade så att man har den möjlighet till flexibilitet som reservanterna tar upp.

Dessutom antog riksdagen ett tillkännagivande till regeringen just på den punkten för att ytterligare klargöra sin ståndpunkt.

I betänkandet anförs också att en redovisning bör lämnas till riksdagen om utfallet av tillämpningen, när de nya reglerna varit i kraft några år.

Slutligen yrkar jag avslag på vpk:s reservation nr 5 angående kollektivt boende.

Det finns behov av ett sådant socialt boende som aktualiseras i reservationen, men det finns också möjligheter att förverkliga detta inom ramen för nuvarande norm- och lånebestämmelser.

Insatser som efterlyses i reservationen om redovisning av förebilder och exempel kan också anses vara tillgodosedda bl. a. genom byggforskningsrådets försorg.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationerna 4, 5 och 43.

Anf. 108 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Trots att allt fler människor bor i tätorter så ökar faktiskt avståndet mellan människor. Kanske inte det mätbara, men det mänskliga. Många anledningar att mötas och att lära känna varandra har försvunnit från våra bostadsområden. En del sysslor som man hade i tvättstugor, källare och förråd har ofta flyttats in i den egna lägenheten. Bekvämligheten har

skenbart ökat, men något har också gått förlorat. T. o. m. trapphusen har ibland blivit en del av det privata.

Det finns också sådant som direkt motverkar ökade kontakter. Dit hör satsningen på kabel-TV och de många satelliter som kommer att skicka sport- och nöjesprogram direkt till de svenska vardagsrummen.

För alla, barn och gamla – inte minst med de aspekter på äldreboendet som Britta Sundin tog upp –, ensamma och samboende, betyder kontakten med andra människor utanför den egna tröskeln väldigt mycket. Bra grannrelationer är viktigt av en rad olika skäl. Lekkamrater för barn, vuxna förebilder, någon att vända sig till när man behöver hjälp eller vill dela sin glädje över något, människor man kan byta några enkla ord med och som blir nära vänner med tiden, människor som förmedlar vad som händer i grannskapet – allt detta och mycket till kan grannar betyda. Hur ser ett boende ut som underlättar grannkontakter?

Bostadsområdets betydelse verkar dessutom att öka i framtiden. Ökad fritid ger mer möjligheter för olika verksamheter i boendet, men sträller också nya krav på utformningen. Redan i dag är bostadsområdet centrum för vardagslivet för barn och unga, och för dem som inte har ett yrkesarbete. Det får vi inte glömma bort.

Bostadsmiljön utarmas när butiker och annan service försvinner ur grannskapet. Vardagen blir besvärligare, inte minst för dem som inte har tillgång till bil. Under de närmaste åren kommer flera stora butikskedjor att satsa på nya varuhus och livsmedelsaffärer i lägen som är anpassade till bilar men faktiskt inte till människors vardagsliv.

De nya storbutikerna kommer förstås att ytterligare försämra underlagen för de närbutiker som ännu finns kvar. Och ännu mer arbete kommer att lastas över på konsumenterna. Butiker fungerar ju inte bara som inköpsplatser. De har eller i alla fall har haft betydelse som mötes- och samlingsplatser. Men när de försvinner blir den gemensamma miljön fattigare. Vad kan vi göra för att motverka utarmningen av närmiljön?

Bostadsförbättringar är inte bara teknik. Vi har tidigare här i debatten talat om ROT-programmet, som regeringen antog för två år sedan. Men detta är inriktat bara på tekniska åtgärder, på underhåll och ombyggnad av hus. De problem som människor i dag möter i sitt vardagsliv är inte bara tekniska. Det handlar om hur vi kan leva där vi bor. Det behövs ett nytt program för förbättring av boendets innehåll och villkor.

Förbättringar måste ske av de hus som vi har i dag och av de områden som redan finns. Att förändra och komplettera är svårare än att bygga nytt. De nya bidragen till boendeservice är ett steg på vägen, men de är otillräckliga och medverkar inte till gemensamma lösningar som bygger på tjänster och gentjänster, på samarbete och på gemensamt ansvar.

I dag är det möjligt att bygga om dåligt fungerande bostadsområden för hundratals miljoner med låga, subventionerade räntor. Men det finns inte bråkdelen av dessa medel till att driva gemensamma lokaler och annat som behövs för att skapa nya förutsättningar för gemenskap i de ombyggda områdena. Ändå är bristerna störst just på det mänskliga planet och inte på det tekniska.

Förslagsvis skulle boendemiljöbidrag, räntestöd till underhåll och om-

byggnadslån omformas så, att också vissa verksamhetskostnader skulle kunna täckas. Dessutom behövs en särskild bidragsform som direkt går till förbättringar av den gemensamma miljön. I första hand skall bostadsområden och boendeformer med många små hushåll prioriteras, men också sådana förbättringar som gör det möjligt att människor i olika åldrar och situationer kan bo i samma område.

Herr talman! I årets budgetproposition föreslås en förändring av bidragsgivningen så till vida att den skulle inriktas på de områden som har de allra största problemen och behoven och så att även vissa andra områden än de hittills bidragsberättigade skulle stödjas. Det är i och för sig en god målsättning, men effekterna av den förtas av det statliga bidragets ringa storlek i förhållande till åtgärder som beskrivs och behövs och i förhållande till såväl de berörda bostadsföretagens som kommunernas möjligheter att själva subventionera de här åtgärderna.

I linje med målsättningen och inriktningen på bidraget bör det i stället kunna uppgå till 20 000 kr. per lägenhet. Då kan det fylla sitt syfte och utgöra en verklig hjälp att lösa de problem som finns i bostadsområdena.

Vi inom vpk tycker inte att det skall ställas krav på kommunalt bidrag till anläggningskostnaderna, eftersom detta dessutom skulle drabba de kommuner som redan har stora ekonomiska svårigheter.

Jag skall nu gå över till att kommentera den konstnärliga utsmyckningen. Jag tycker det är glädjande att enprocentsmålet nu har uppnåtts i fråga om den konstnärliga utsmyckningen i statliga byggnader. För utsmyckningen av bostadsområden är bilden inte lika ljus. För bostadsområdena ligger procentsatsen på bara knappt 0,5 %. Det är angeläget att utsmyckningen också i våra bostadsområden uppgår till 1 %. Med enprocentsmålet genomförande kommer god konst ut till människor samtidigt som konstnärerna får en möjlighet till inkomst. För att säkerställa en sådan fortsättning menar vi i vpk att enprocentsregeln bör lagfästas.

Enligt bostadsfinansieringsförordningen finns en möjlighet till lånetillägg för konstnärlig utsmyckning och gestaltning. Det här lånet har utnyttjats väldigt dåligt. Det är främst två orsaker till detta. Informationen kring tillägget för konstnärlig gestaltning har varit svag, för att inte säga obefintlig. Intresserade har avstått, eftersom de har ansett att lånetilläppet varit för lågt. Byggherrarna har saknat information som kunnat skapa intresse för att ansöka om tillägget.

Vpk anser att lånetilläppet borde utformas till att motsvara minst 1 % av byggkostnaden för varje enskilt projekt. Dessutom borde stödet vidgas till att omfatta alla typer av byggnation och anläggningar där människor skall vistas. Det betyder att stödet bör utgå till både ny-, om- och tillbyggnad samt renovering av byggnader och avse förutom byggnader och anläggningar för boende också byggnader för konsumtion, produktion, kommunikation och andra ändamål.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till vpk-reservationerna.

Anf. 109 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först säga att jag i allt väsentligt kan instämma i Inga Lantz anförande, men naturligtvis inte vad gäller de reservationer som hon nämnde. Jag skall återkomma till det senare.

Herr talman! Jag skall ta upp de reservationer som fogats till bostadsutskottets betänkande och från punkt 4.10 kommentera de reservationer där vi från utskottsmajoritetens sida har en annan uppfattning än reservanternas.

Reservationerna 44, 45 och 46 gäller bidrag för att främja åtgärder som syftar till att minska antalet outhyrda lägenheter och förbättra den sociala miljön i områden med stora uthyrningssvårigheter eller stora sociala problem. Det finns i dag två bidragsformer som har till syfte att minska antalet outhyrda lägenheter och förbättra den sociala miljön i de drabbade områdena. Det gäller dels de tidigare nämnda särskilda bidragen till åtgärder i bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter, dels boendemiljöbidrag. Erfarenheterna av dessa bidrag är goda. Det finns många exempel på att de statliga insatserna har stimulerat ett omfattande arbete ute i kommuner, bostadsområden, bostadsföretag, etc.

Bostadsministern konstaterar i årets budgetproposition att det under de närmaste åren kommer att finnas ett behov av ett fortsatt statligt stöd till åtgärder i bostadsområden med en relativt stor andel outhyrda lägenheter. Med hänvisning härtill föreslår bostadsministern att de två bidragen ersätts av ett nytt bidrag med i stort sett samma inriktning som de tidigare bidragen. En nyhet är dock att det nya bidraget också skall kunna omfatta bostadsområden med stora sociala problem, som Inga Lantz var inne på tidigare.

Det nya bidraget skall kunna lämnas både till traditionell miljöförbättring och till åtgärder som leder till en minskning av antalet outhyrda lägenheter, exempelvis genom ombyggnad eller annan användning. Här finns vissa regler. Det skall finnas minst 10 % outhyrda lägenheter eller en årlig omflyttning på minst 30 %. Bidragsgivningen är i första hand begränsad till de allmännyttiga bostadsföretagen. Vidare skall ett åtgärdsprogram upprättas gemensamt mellan bostadsföretaget och kommunen. Vidare ställs krav på att kommunen lämnar ett bidrag som motsvarar minst hälften av det statliga bidraget, som för övrigt är maximerat till 4 500 kr. per lägenhet. För denna bidragsgivning föreslås en ram om 60 milj. kr.

Herr talman! Oppositionens förslag är följande.

Reservation 44 av moderaterna vill helt avveckla bidragen till förbättring av boendemiljön redan från den 1 juli 1986. Moderaterna vill heller inte att bidrag för bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter skall utgå efter den 1 juli 1986. I reservationen talas bl. a. om en snabbare övergång från hyresrätt till bostadsrätt.

Jag yrkar avslag på reservation 44.

I reservation 45 har centerpartiet och folkpartiet enats. Man menar att här behövs ett statligt stöd till åtgärder men att det bör ökas till en större krets av fastighetsägare. Med andra ord bör man inte begränsa bidragsgivningen till att avse enbart de allmännyttiga bostadsföretagens fastighetsbestånd. Utskottsmajoriteten avvisar det yrkandet, och jag yrkar härmed avslag på reservation 45.

Reservation 46 av moderaterna går på avslagslinjen. Vi känner väl igen

Prot. 1985/86:120
17 april 1986

*Bostadsförsörjningen
m. m.*

deras tankegångar. Moderaterna menar att inga nya pengar skall utgå till de här områdena och inga nya pengar till de sociala problem som Inga Lantz så värtaligt beskrev för en stund sedan. Regeringens förslag om förändringar i alla former avstyrks. Man frågar sig hur det i realiteten skulle gå om moderaternas förslag vann riksdagens gehör. Det är en besk medicin som herr Dahlberg och moderaterna här förordar.

Jag yrkar avslag på reservation 46.

Så kommer jag till reservation 47 av Tore Claeson. Vpk menar att det är en bra åtgärd att man lämnar pengar till miljöförbättringar men anser att de medel som här ifrågakommer är alltför blygsamma. Det var ju det Inga Lantz framförde i sitt anförande. Vpk kräver i sin motion och reservation att bidraget höjs från maximerade 4 500 kr. till 20 000 kr. per lägenhet. Vpk anser också att krav på kommunalt bidrag inte skall ställas som villkor för statliga bidrag, eftersom kostnaderna främst drabbar de kommuner som har stora ekonomiska svårigheter – allt enligt vpk.

Vi socialdemokrater har funnit att vpk:s yrkande innebär att ramarna skulle sprängas. Den ram på 60 milj. kr. som finns för budgetåret 1986/87 skulle inte räckta till. Bl. a. därför avstyrker vi även reservation 47, inte minst med tanke på det finansiella läge som landet befinner sig i.

Reservation 48 är egentligen en följdreservation. Det är moderaterna som avvisar att det över huvud taget skall utgå några pengar. Även här yrkar jag avslag.

Reservation 49 vill avveckla de särskilda lokallånen. Vi menar att det alltför jämt finns behov av sådana och avstyrker moderat- och folkpartimotionerna. Avslag på reservation 49.

Reservation 50 gäller avveckling av förbättringslångivningen. Kjell A. Mattsson och Birgitta Hambraeus har reserverat sig och menar att förbättringslångivningen borde fortsätta ytterligare en tid.

Utskottsmajoriteten menar att det bör vara möjligt att följa departementschefens förslag och avveckla förbättringslångivningen. Som bostadsministern framhåller i budgetpropositionen är efterfrågan på dessa lån ytterst begränsad. Det finns numera andra möjligheter att finansiera ombyggnads- och förbättringsåtgärder med olika former av lån och bidrag än vad som var fallet när förbättringslånen ursprungligen infördes.

Den begränsade efterfrågan har självfallet flera orsaker. När förbättringslånen infördes var kommunerna mycket aktiva i sina informationsinsatser beträffande möjligheterna att erhålla lånen. Det har medfört att stora delar av det undermåliga bostadsbestånd som då fanns har åtgärdats med hjälp av förbättringslån, och behovet av stöd har därigenom kraftigt minskat.

En annan viktig orsak till att efterfrågan på förbättringslån är så begränsad i dag är pensionärernas förbättrade standard. De flesta ATP-pensionärer har i dag inkomster som gör att man inte är berättigad till förbättringslån. Detta faktum skall vi naturligtvis notera med stor tacksamhet. ATP-reformen gör sig ständigt påmind i de sociala frågorna, och det är bra. Sammanfattningsvis kan jag konstatera att den minskade efterfrågan och de alternativa möjligheterna att finansiera ombyggnader gör att en avveckling av förbättringslånen inte behöver innebära att angelägna förbättringsåtgärder uteblir.

Jag tycker att Birgitta Hambraeus och reservanterna i övrigt inte har

tillräckligt med argument för att övertyga riksdagsmajoriteten om äktheten i deras argumentation. Utskottsmajoriteten delar bostadsministrernas tankegångar och sluter upp bakom hans förslag. Vi tillför också statskassan inte mindre än 7 milj. kr.

Herr talman! Med detta yrkar jag avslag på reservation 50.

De övriga reservationerna, som nu kommer i tät följd – reservationerna 51, 52, 53 och 54 – är gamla moderatyrkanden som vi känner igen väl. Moderaterna förordar i sin kommittémotion en avveckling av bidragsgivningen för hissinstallationer i bostadshus redan fr. o. m. den 1 juli 1986. Moderaterna framhåller att risken för att kommunerna styr bidragen till vissa bostadsföretag är uppenbar och menar att detta är ett bidrag som bör finnas kvar för att stimulera och öka antalet hissinstallationer inte minst när det gäller äldre hus. För många äldre hyresgäster och för många kommuner i vårt land är detta en mycket angelägen åtgärd.

I samma moderatmotion vill man göra vissa omdisponeringar mellan olika anslag, så som närmare preciseras i motionen och i reservationen. Vi säger från utskottet att det inte alls är meningsfullt att göra några omdisponeringar.

Med det yrkar jag avslag på reservationerna 51, 52, 53 och 54.

I reservation 55 vill man från folkpartiets sida att 1986 års ram för statsbidrag för hissinstallationer skall få utnyttjas under påföljande år, alltså år 1987. Vi avvisar det förslaget och säger att en utvärdering av bostadsförbättringsprogrammet kommer att redovisas redan under hösten 1986 och att frågor beträffande det fortsatta stödet till hissinstallationer lämpligen redovisas i samma andetag.

Med den motiveringen yrkar jag avslag på reservation 55.

Herr talman! När det sedan gäller bidrag till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse finns det en rad motionsyrkanden där man vill ha ökad medelstillelse. Det är viktigt med statligt stöd till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Utskottets förslag innebär en ökning av ramen med 30 milj. kr. för perioden den 1 januari 1986–30 juni 1987 i förhållande till regeringens förslag. Här spår vi alltså på med statsmedel som innebär att vi i varje fall inte minskar budgetunderskottet. Det är ett dokumenterat behov som redovisas, och därför har vi enat oss i utskottet om att öka ramen med 30 milj. kr.

Herr talman! Dessa 30 milj. kr. skall självfallet inte specialdestineras till Gamla stan, Göteborg eller något sådant. Finns det angelägna projekt i Korpilombolo, Smygehuk eller någon annanstans skall medlen fördelas rättvist ut över hela landet. Jag har velat markera detta från utskottets sida så att inte någon tror att det är som en del motionärer påpekar i sina motioner, att medlen skall gå till Gamla stan och ingenting annat.

Herr talman! I budgetpropositionen föreslås att beslut om tilläggs lån som avser åtgärder för att avhjälpa byggsador, byggfel, röta, fukt, mögel osv., ändra lägenhetssammansättning eller grundförstärka får meddelas inom en ram på 20 milj. kr. för första halvåret 1986 och inom en ram på 40 milj. kr. för budgetåret 1986/87. Här finns två motioner.

Moderaterna vill att lånemöjligheterna för nämnda lägenhetssammansättning slopas fr. o. m. den 1 juli och att den därigenom frigjorda låneramen utnyttjas för lån till grundförstärkning. Omfördelningen inom ramen motive-

ras med att lägenhetssammansättningen inte skall baseras på de fastighets-ekonomiska konsekvenserna av vissa stödåtgärder. Behovet av lån till grundförstärkningsåtgärder är dessutom mycket stort, menar motionärerna.

Folkpartiet föreslår i sin motion att tillägglån skall få meddelas inom en ram av 15 milj. kr. för första halvåret och inom en ram av 25 milj. kr. för budgetåret 1986/87. De medel som här frigörs, genom att tillägglån inte längre beviljas för lägenhetssammansättningar, skall föras över till ramen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Herr talman! Den här frågan har vi tidigare behandlat i utskottet vid flera tillfällen och då slagit fast att tillägglån bör utgå för ändrad lägenhetssammansättning, under vissa givna förutsättningar. Det finns ingen anledning att i dag ompröva vårt tidigare ställningstagande. Några nya omständigheter har inte dykt upp under resans gång. Därmed, herr talman, yrkar jag avslag på reservation 56. Här har för övrigt också centerpartiet hoppat på tåget och anslutit sig till moderat- och folkpartireservanterna. Av samma skäl yrkar jag avslag också på reservationerna 57 och 58.

Moderaterna och folkpartisterna är kritiska till att regeringen har fullmakt att vidga ramarna på grund av arbetsmarknadssituationen. Regeringen har nu under en följd av år av riksdagen bemyndigats att överskrida beslutsramen avseende tillägglångivningen, om det behövs av sysselsättnings skäl. Regeringens förslag att ramarna får överskridas av sysselsättnings skäl är vettigt och klart motiverat, och med det argumentet yrkar jag avslag på reservation 59.

Reservation 60 gäller anslag till vissa lån till bostadsbyggande. Det är egentligen en följdreservation, i vilken centerpartisterna och moderaterna följer upp tidigare resonemang. Jag yrkar avslag även på reservation 60. Av samma skäl yrkar jag avslag på reservation 61.

Så till den garanterade räntan. Departementschefen föreslår en extra upptrappning av den garanterade räntan, vilket beräknas medföra en minskning av statsutgifterna med ca 615 milj. kr. per budgetår. Detta har föranlett erinringar från samtliga partier. En del vill spara, andra vill inte alls spara. Det har avgetts fyra reservationer under punkten anslag till räntebidrag, reservationerna 62 av moderaterna, 63 av folkpartiet, 64 av centern samt 65 av Tore Claeson, vpk.

Jag börjar med reservation 62 av moderaterna, i vilken de förslår en besparing som minskar anslaget med 2 065 milj. kr. Denna besparing säger sig moderaterna ha klarat genom följande åtgärder:

- Ändringen av räntesubventionssystemet, 1 400 milj. kr. minus regeringens besparing på 600 milj. kr. ger netto 800 milj. kr.
- Slopandet av kompensationen för fastighetsskatten första halvåret 1987, 855 milj. kr.
- Slopandet av pk-belåningen, 100 milj. kr.
- Slopandet av förvaltningsförluster, 160 milj. kr.
- Slopandet av bidrag till hyresrabatter, 150 milj. kr.

Det är en besk medicin som moderaterna ger till de boende.

Enligt Rolf Dahlbergs uttalande tidigare i debatten är dessa åtgärder ett led i moderaternas familjepolitik. Man frågar sig: Var skall barnfamiljerna

bo. om moderaternas förslag vinner riksdagens gehör?

Reservation 63 är avgiven av folkpartiet, som också vill spara, men bara 1 210 milj. kr. Den anslagsminskningen uppger man sig kunna åstadkomma genom att bl. a. införa ett nytt bostadsfinansieringssystem och genom ytterligare extra upptrappningar av de garanterade räntorna. Folkpartiet anser i sin motion att bostadssubventionerna bör reduceras kraftigt. Det finns flera skäl till detta, säger folkpartiet. Det statsfinansiella läget gör att stora besparingar är nödvändiga. Staten skall inte heller styra konsumtionen. Folkpartiet anser vidare att generella subventioner av detta slag är ineffektiva ur fördelningssynvinkel. Man frågar sig: Vart har den liberala bostadspolitiken tagit vägen?

Det fanns en tid då vi var ganska överens och folkpartiet slöt upp kring de bostadssociala idéerna. Men det är bara att konstatera att folkpartiet i dag alltmer lutar sig mot de moderata kamraterna, och hand i hand vandrar man sida vid sida när det gäller dessa frågor.

Reservation nr 64 av centern innefattar yrkandena 3, 4, 11 och 12 i centerns kommittémotion. Enligt denna reservation skall anslaget till räntebidrag minskas med inte mindre än 3 640 milj. kr. Fastighetsskatten finns också med i centerns besparingsförslag. Därmed kan vi konstatera att de tre borgerliga partierna gemensamt håller sig kvar vid sin utgångspunkt, dvs. att fastighetsskatten skall bort. Vi menar att fastighetsskatten behövs. Den har kommit för att stanna. Den är fördelningsspolitiskt riktig och skapar en viss balans mellan de olika boendeformerna. Vi avvisar även centerns yrkande, och jag yrkar härmed avslag på reservation nr 64.

Herr talman! Utskottsmajoriteten menar att samtliga borgerliga motionsförslag skulle leda till helt oacceptabla kostnadsökningar för de boende. Detta gäller samtliga förslag, vart och ett för sig, vilket utskottet också skriver. Utskottsmajoriteten slår vakt om den bostadssociala inriktning som hittills präglat bostadsfinansieringssystemet i vårt avlånga land. Dessutom, herr talman, får riksdagen tillfälle att inom rätt kort tid åter behandla dessa frågor då regeringen i höst väntas lägga fram den proposition som har utarbetats utifrån bostadskommitténs betänkande.

I reservation nr 65 kräver Tore Clacson, vpk, mer pengar till räntebidrag. Han vill att detta anslag höjs med 900 milj. kr. Vänsterpartiet kommunisterna vill inte att det skall ske någon extra upptrappning av den garanterade räntan. Av budgetmässiga skäl yrkar jag avslag även på reservation nr 65.

Reservation 66 avstyrks med de argument jag tidigare har berört. Jag yrkar därför avslag på reservation 66 även i denna del.

Reservation nr 67 är en följreservation, och även där yrkar jag avslag med den motivering jag tidigare har framfört.

Under förutsättning att moderaternas reservationer nr 51, 52 och 53 vinner gehör yrkar de bifall även till reservation 68. Formellt yrkar jag därför avslag även på reservation nr 68.

Herr talman! En del talare har tidigare i debatten efterlyst vad bostadsministern och regeringen egentligen gör. Jag tror att det var Rolf Dahlberg som efterlyste detta.

Herr talman! Jag skulle vilja ge Rolf Dahlberg och hans kolleger följande svar. Regeringen är en grupp, och i den gruppen ingår bostadsministern.

Regeringen bedriver självfallet ett lagarbete. Jag tycker att den sittande regeringen sköter sitt fögderi mycket bra, i motsats till vad de olika borgerliga regeringarna gjorde under perioden 1976–1982. Räntan och diskontot faller var och varannan vecka. Det beror delvis på regeringens förda politik. Prisfallet på olja och dollarns nedgång bidrar, men regeringens politik är en bidragande faktor. När de borgerliga satt i regeringsställning, vad hände då? Man höjde räntan var och varannan månad, inflationen var hög och hyrorna därefter.

Herr talman! Jag har velat säga detta eftersom Rolf Dahlberg efterlyste det i sitt inlägg. Dessutom tycker jag att det är kutym att om det sitter en utredning med bred parlamentarisk förankring och arbetar – Rolf Dahlberg har själv suttit med i ifrågavarande utredning – skall inte regeringen i förväg lägga fram förslag i frågan. Bostadskommitténs förslag bör få en ärlig chans till remissbehandling. När remissvaren har inkommit skall regeringen komma till riksdagen med förslag. Det är en gammal tradition, herr talman, och den skall vi slå vakt om i det här parlamentet.

Det var mitt svar till Rolf Dahlberg. Jag vill inte sticka under stol med att det finns problem. Det finns orosmoln på himlen när det gäller boendet, precis som Maj-Lis Landberg sade i sitt inlägg. Det finns tendenser och problem, framför allt i storstäderna, t. ex. i Stockholm, som djupt oroar många i våra egna led. Men en hel del av dessa frågor har diskuterats tidigare i dag. Jag tycker att regeringen följer denna fråga med stor uppmärksamhet.

Jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens hemställan i detta betänkande och avslag på de reservationer som är fogade till betänkandet.

Sedan något om en reservation som jag inte har nämnt. Jag avser då reservation 35 som Inga Lantz tidigare varit uppe och talat om och som gäller konstnärlig utsmyckning av byggnader. Det är ju så, att lånetillägget redan har höjts. Inga Lantz säger själv att det är bra.

Jag vill i detta sammanhang säga att utskottets värderade vice ordförande Oskar Lindkvist under en lång följd av år aktualiserat denna fråga. Äntligen har vi rott det här i hamn. Vi har kommit en bit på vägen när det gäller att klara den konstnärliga utsmyckningen av byggnader. Kanske återstår en del, som Inga Lantz här säger.

Jag yrkar avslag även på denna reservation samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 110 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Orsaken till att jag begär replik i detta sammanhang är naturligtvis det sätt på vilket Magnus Persson här framställde frågorna och problemen.

När det gäller upptrappningen av den garanterade räntan sade Magnus Persson att han måste yrka avslag på vpk:s förslag i reservationen. Av budgetmässiga skäl skall någon sådan upptrappning nämligen inte ske. Men då bortser Magnus Persson helt från det som han senare försökte "inkassera" som någonting väldigt bra. Jag avser då de räntesänkningar som har skett och som – som jag tidigare sagt i debatten – har fått den effekten att mycket stora besparingar har kunnat göras när det gäller utgifterna för räntebidrag. Dessa besparingar är mer än tre gånger så stora som de besparingar man skulle göra

genom en upptrappning av den garanterade räntan.

Den tidigare statssekreteraren i finansdepartementet och tillika ordföranden i riksbanksfullmäktige Erik Åsbrink – vars uttalanden har valsat runt en del i pressen – har sagt i en intervju att konsumenterna själva nu måste bära ökade kostnader då det gäller bostäderna och att man nu måste slå in på en annan väg. Man måste nämligen spara pengar genom att dra in på räntebidragen till nya flerfamiljshus.

Jag skulle vilja fråga Magnus Persson om han och socialdemokraterna i övrigt verkligen delar denna uppfattning. Jag tror att det vore mycket bra för den debatt som förs beträffande subventionerna i samband med bostadsstödet, om den saken kunde klaras ut.

Sedan bara några ord om det som Magnus Persson sade om vårt förslag då det gäller förbättringar av bostadsmiljön och mera pengar för det ändamålet. Vi vill ju höja förslagsanslaget med 100 miljoner för att ge utrymme åt ordentliga förbättringar där det finns stora brister. Men jag har blivit uppmärksam på att budgeten under kommande budgetår inte skulle komma att belastas i den utsträckningen. Troligen skulle det inte kosta mer än den höjning kostar som utskottet har varit överens om då det gäller kulturhistorisk bebyggelse – alltså 30 milj. kr.

Således kan det inte, Magnus Persson, vara fråga om att spränga några samhällsekonomiska ramar om man medger ett förslagsanslag i den storleksordning som vi föreslår i detta sammanhang.

Anf. 111 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag vill kommentera litet av det som Magnus Persson tog upp när det gäller socialt boende. Jag fick trefaldigt beröm av honom för mitt inlägg, men jag fick ändå inget bifall för vpk:s reservation.

I framtiden kommer det att ställas nya krav på våra bostäder och bostadsområdenas utformning. Fortfarande planerar vi för gamla levnadsmönster, trots att vi egentligen vet att väldigt mycket har hänt i fråga om hur familjer i dag lever i vårt land. Vi planerar t. ex. inte utifrån det förhållandet att kvinnor i dag i motsats till tidigare förvärvsarbetar till nästan 90 %. I våra bostadsområden och bostäder tas ingen hänsyn till detta. Trots att alla är överens om att vi skall förbättra äldreboendet och möjliggöra för äldre att bo kvar i sina bostäder planerar vi inte för ett fungerande äldreboende. Då skulle vi satsa mycket mer på socialt inriktat boende.

Vi planerar inte för det helt annorlunda samhälle som kommer att bli följderna av den nya tekniken. Vi planerar inte för den ökande andelen småhushåll. I 80 % av hushållen i Stockholm bor en eller två personer. På Kungsholmen i Stockholm är siffran så hög som 90 %.

Om vi får mera fritid leder det till nya krav på våra bostäder. Det blir förmodligen följderna av den nya teknikutvecklingen, som kommer att förändra vardagslivet för oss alla.

Det är mycket långt kvar tills vi har ett socialt inriktat boende, byggt på ett gemensamt ansvar och byggt på att människor faktiskt behöver varandra, utbyte av varandra. Det är hög tid att förändra boendeformerna så att de passar nuvarande levnadsmönster och även de levnadsmönster som kommer att tvingas på oss.

Nu utarmas i stället boendemiljön, t. ex. genom att affärer upphör. Det sker också en privatisering i våra bostäder, innanför den egna tröskeln, så att man skär av de viktiga grannkontakterna. Det är därför som jag har velat poängtera att det behövs nya boendeformer som vi kan leva och fungera i. Redan nu finns det stora befolkningsgrupper i bostadsområdena – barn och äldre människor – som står utanför yrkeslivet.

Magnus Persson säger att man nog skall klara den konstnärliga utsmyckningen. Men det tar väldigt lång tid innan enprocentsmålet är nått. 0,4 % av byggkostnaden är vad som i dag satsas på konstnärlig utsmyckning i bostadsområdena. Därför är det viktigt att vpk:s förslag genomförs och att enprocentsregeln lagfästs. Det skulle också berika vår boendemiljö, kanske på ett annorlunda sätt men minst lika viktigt.

Anf. 112 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Magnus Persson berörde i sitt anförande de besparingar som vi i folkpartiet har angett i vår motion. Jag har tidigare redovisat de skäl som vi har anfört, inte minst statsfinansiella skäl. Vi har redovisat nödvändigheten av att skära ner bostadssubventionerna i ett tidigt skede, t. o. m. före valrörelsen. Vi tycker att man bör deklarerat detta på ett klart och tydligt sätt.

Det är nödvändigt att långsiktigt minska bostadssubventionerna, även i ett läge då räntan går ner. För att främja en långsiktig politik har vi redovisat några punkter där det redan nu måste göras en upptrappning. Vi går ju, Magnus Persson, tillsammans en bit. Ni är ju med till något över 650 milj. kr. när det gäller en extra uppräknings av den garanterade räntan. Folkpartiet går ytterligare en bit, eftersom vi tycker att det är en tvingande nödvändighet. Det är detta som vi pekar på i årets motion. Sedan har vi sagt att vi vill återkomma när bostadskommitténs betänkande är klart och remissvaren kommit in. Regeringen har ju också meddelat att det under hösten kommer att läggas fram en proposition, där regeringen ämnar redovisa konsekvenserna när det gäller besparingarna. Det framhålls också att det är värdefullt att diskutera bostadsfinansieringssystemet. Jag har uppfattat saken så, att även regeringen tycker att det är viktigt att se över den långsiktiga bostadsfinansieringen. Jag anser att det är en tvingande nödvändighet.

Anf. 113 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Vad som är orsaken till Magnus Perssons bitvis upphetsade och förvirrade inlägg nyss undandrar sig mitt bedömande. Den sakliga debatt som vi hade före middagspausen i dessa ärenden borde inte ha hetsat upp Magnus Persson till den milda grad att han beskriver de politiska motståndarnas olika förslag så konstigt som han gjorde i sitt inlägg.

Anf. 114 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag kan börja med Rolf Dahlberg. Det var inte upphetsning utan bara ett svar på frågan vad regeringen och bostadsministern gör. Jag försökte att i korthet redogöra för detta.

Jag vill först kommentera vad Erling Bager yttrade. Erling Bager sade att folkpartiet av statsfinansiella skäl har velat "backa" 1,2 miljarder kronor. Det är klart att skillnaden mellan 1,2 miljarder och 650 miljoner är mycket

stor, eftersom det är utöver de 650 miljonerna som ni vill minska. Vi tror inte att det är socialt acceptabelt att gå denna väg.

Till Inga Lantz vill jag säga att jag delar en hel del av hennes uppfattningar: beträffande det sociala boendet, bostädernas utformning och en viss brist när det gäller planeringen i vissa bostadsområden. Jag vet att man är bekymrad över det här inom departementet. Många känner en oro, och det har tillsatts arbetsgrupper för att just se efter om det är möjligt för statsmakterna att gå in på ett tidigare stadium, för att de boende inte skall isoleras, osv. Alla är medvetna om att det här finns en fara för kommersialism.

När det gäller den konstnärliga utsmekningen håller jag fast vid vad jag sade tidigare. Vi är en bit på väg och får väl se när vi kan mötas.

Tore Claeson tog upp ett par frågor. Först upptrappningen av den garanterade räntan. Tore Claeson sade att diskontosänkningen gör att staten kan spara en hel del. Det är självklart, men vi vet ju att de totala subventionerna när det gäller boendet är astronomiskt stora. De pengar det här rör sig om får väl fördelas när bostadskommitténs betänkande är klart.

Sedan till förslagsanslaget på 60 milj. kr. Jag sade tidigare att det skulle spränga ramarna. Naturligtvis är det en väsentlig skillnad om bidraget på 4 500 kr. per lägenhet skulle höjas till 20 000 kr. per lägenhet. Det finns inte medel för att klara en sådan höjning.

Sist tog Tore Claeson upp statssekreterare Erik Åsbrinks uttalande om bostadsfinansieringen. Herr talman! Jag har hört talas om detta. Det har cirkulerat rykten bl. a. i massmedia. Låt mig få tillfälle att dementera ryktena. I den socialdemokratiska riksdagsgruppen har det aldrig diskuterats så långtgående förslag som det här har sagts. Om det är riktigt att detta uttalande gjorts så är det aningslöst. En radikal minskning av räntebidragen klarar ju inte allt. Cirka hälften av bostadssubventionerna torde utgöras av ränteavdragen, och jag tror inte det finns någon som i dag vill gå ut och säga att man skall ta bort de delarna. Jag vill med andra ord starkt dementera detta. Denna fråga har vi inte mött i våra överläggningar med departementschefen eller med gruppledningen. Jag förutsätter att Erik Åsbrink i den allmänna villervallan har blivit felciterad och att de rykten som sprids är osanna. Det är ett kort och ärligt svar. Uttalandet får stå för statssekreterare Erik Åsbrinks räkning.

Anf. 115 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Låt mig få börja med det sista. Jag noterar att vi har fått ett ordentligt besked från Magnus Persson. Jag skulle ha blivit förvånad om svaret inte hade kommit. Det är bra att man klarar ut dessa saker.

Det kan inte bli fråga om att nu börja avveckla samhällssubventionerna till boendet och lasta över kostnaderna på bostadskonsumenter på sätt som framgår av de intervjuer som har gjorts. Jag kan heller inte gå i god för hur riktiga dessa intervjuer är utan jag har bara läst dem och tagit uppgifterna från dem.

När Magnus Persson säger att subventionerna till bostadssektorn är astronomiska och att det inte finns utrymme för att fortsätta vill jag bara erinra om vad jag sade i mitt inledningsanförande. Realt sett och omräknat i nuvarande penningvärde har bostadssubventionerna under senare år

minskat med ca 7 miljarder kronor. Det har alltså inte skett någon ökning av bostadssubventionerna från samhällets sida utan det har skett en rätt stor minskning. Jag tycker det är angeläget att betona det därför att en sådan minskning skapar utrymme för insatser på olika områden, bl. a. i syfte att hålla boendekostnaderna nere, och det är väsentligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (bostadsbyggandets omfattning)

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 16 för reservation 1 av Tore Claeson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (bostadsbyggandets fördelning på olika upplåtelseformer)

Först biträdades reservation 2 av Oskar Lindkvist m. fl. med 122 röster mot 17 för reservation 3 av Tore Claeson i motsvarande del. 148 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls reservation 2 av Oskar Lindkvist m. fl. med 148 röster mot 140 för utskottets hemställan.

Mom. 3 (starkare regional styrning av bostadsbyggandet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Tore Claeson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (äldres boende)

Utskottets hemställan bifölls med 184 röster mot 104 för reservation 4 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 5 (kollektivt boende)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 16 för reservation 5 av Tore Claeson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (nytt system för finansieringen av bostadslån)

Utskottets hemställan bifölls med 149 röster mot 138 för reservation 6 av Kjell A. Mattsson m. fl.

Mom. 7 (statlig totalfinansiering)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 17 för hemställan i reservation 8 av Tore Claeson.

Motivering

Vid votering genom rösträkning avgavs 144 röster för godkännande av utskottets motivering och 144 röster för den i reservation 7 av Oskar Lindkvist m. fl. anförda motiveringen.

Kammarens beslut innebar att ärendet skulle bordläggas.

28 § Föredrags

bostadsutskottets betänkanden

1985/86:14 om anslag till allmänna samlingslokaler (prop. 1985/86:100 delvis),

1985/86:15 om anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande (prop. 1985/86:100 delvis),

1985/86:16 om anslag till energibesparande åtgärder i bostäder m. m. (prop. 1985/86:100 delvis) samt

1985/86:17 om anslag till bostadsdepartementet och till bostads- och plan-administrationen (prop. 1985/86:100 delvis och 1985/86:101 delvis).

Prot. 1985/86:120

17 april 1986

*Anslag till allmänna
samlingslokaler*

Anf. 116 TREDJE VICE TALMANNEN:

Bostadsutskottets betänkanden 14, 15, 16 och 17 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså bostadsutskottets betänkande 14 om anslag till allmänna samlingslokaler.

Anslag till allmänna samlingslokaler

Anf. 117 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Statligt stöd till allmänna samlingslokaler har utgått sedan 1942. Under dessa dryga 40 år har befintliga lokaler rustats upp och nybyggnad har skett kontinuerligt. Många organisationer har i dag egna lokaler.

Inrättandet av allmänna samlingslokaler har varit högt prioriterat ute i kommunerna, och den extra möjlighet till statsbidrag som tillkommit genom en ramvidgning för att öka sysselsättningen har inneburit att vi nu har ett stort bestånd av samlingslokaler med mycket god standard.

Utnyttjandet av lokalerna är i många fall dåligt, och det är svårt för föreningar och stiftelser att klara ekonomin. Kommunerna har tvingats att gå in och ta över ansvaret för samlingslokalerna, och det utgör numera ofta en tung post i kommunernas budgetar.

Att detta medför problem fick vi erfara i förra veckan, när TV visade ett reportage från ett Folkets hus som fått sitt kommunala bidrag minskat med 150 000 kr.

Man hade en anläggning med ett antal samlingslokaler som förmodligen tillkommit eller rustats upp med statliga pengar, men där man nu saknade pengar till driften. Bekymren var stora för dem som hade ansvaret för detta Folkets hus.

Med en alltmer krympande kommunal ekonomi kommer liknande situationer att uppstå allt oftare. På grund av det statsfinansiella läget som gör att vi måste spara föreslår vi moderater att man avvecklar stödet till allmänna samlingslokaler. Regeringen har dock begärt att vid behov få utvidga ramarna av sysselsättningsskäl. Det innebär att riksdagen skulle avhända sig möjligheten att pröva stödgivningens totala omfattning och dess inriktning. Tidigare ramvidgningar av sysselsättningsskäl har haft en sådan omfattning

att de beloppsmässigt överstigit de ordinarie av riksdagen fastställda ramarna för resp. budgetår. Denna beslutsordning är oacceptabel och bör inte förekomma i fortsättningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Anf. 118 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! När man för första gången skall tränga in i statsbudgetens irrgångar kan man bli lätt förvirrad. Ett avsnitt som inte är helt lättförståeligt är t. ex. avsnittet B 10 i bostadsdepartementets del av budgetpropositionen som handlar om bidrag till allmänna samlingslokaler.

Jag har i annat sammanhang något kritiserat informationen i bostadsfrågor. Då gällde det räntebidragen, men det visade sig att klarare besked var på väg.

Kanske budgetpropositionen också kan bli något tydligare nästa år i det avsnitt som nu behandlas. Om man biföll folkpartiets krav i reservation 2 på att riksdagen och inte regeringen skall besluta om vidgade ramar, skulle en del av detta mål uppnås.

Statsrådet hemställer om anordningsbidrag inom en ram på 30 milj. kr. och utrustningsbidrag inom 24 milj. kr. Dessutom skall riksdagen medge regeringen att överskrida dessa ramar om det behövs av sysselsättningsskäl.

Med ett sådant förslag vet riksdagen mycket litet om storleken på de belopp man beslutar om. Budgetåret 1984/85 var ramen 30 milj. kr. Efter två regeringsbeslut 1984 vidgades ramarna till 110 milj. kr. Av dessa kommer en del att utbetalas under budgetåret 1986/87, där totala utbetalningarna av bidrag beräknas till 90 milj. kr. Det totala förslagsanslaget för 1986/87 är 130 milj. kr.

Det är viktigt, inte minst ur demokratisk synvinkel, att det finns goda samlingslokaler i våra kommuner. I det svenska klimatet kan möten och sammankomster utomhus sällan ordnas, och det är nödvändigt att under större delen av året ha tillräckliga lokaler inomhus. Vi är också väl försedda på de flesta håll.

Kostnaderna har emellertid ökat kraftigt, och i många kommuner har de kommunala bidragen till samlingslokaler blivit, som Margareta Gard framhöll, en allt tyngre post. De statliga bidragen har ofta varit ett incitament till nyanskaffningar.

Det är därför bra att bostadsministern aktualiserar den översyn av det statliga stödet som aviserades i förra årets budgetproposition, även om denna översyn – i avvaktan på arbetet inom riksorganisationerna – dröjer något.

Totalt torde det sammanlagda och statliga kommunala stödet till samlingslokaler under innevarande budgetår kunna uppskattas till inemot 500 milj. kr. Det är således ett icke oväsentligt belopp. Folkpartiet motsätter sig dock inte att ett stöd även fortsättningsvis utgår till samlingslokaler enligt mom. 1–3 och 6–7 i bostadsutskottets betänkande nr 14. Däremot anser vi att om ramarna för bidrag skall vidgas av sysselsättningsskäl eller av andra skäl skall förslag föreläggas riksdagen och där kunna ställas mot andra angelägna projekt. Som jag redogjort för här är det betydande belopp som det kan bli tal om.

Jag yrkar med detta bifall till reservation 2 avseende mom. 4–5.

Anf. 119 KJELL A. MATTSSON (c):

Herr talman! Anslaget till samlingslokaler har funnits under ett antal år, och vi har på denna punkt haft ungefär samma konstellationer av politiska partier som vad som är fallet i detta betänkande.

Jag vill slå fast att samlingslokalerna fyller en mycket viktig funktion, inte enbart för föreningslivet utan också för enskilda sammankomster. Jag vill vidare slå fast att förutsättningar för utbyggnaden av samlingslokalerna i vårt land upp till den standard som de i dag har varit förekomsten av ett statligt finansieringsstöd liksom också ett engagemang från kommunalt håll för den samhällsservice som deras upprätthållande innebär. Vi tycker från majoritetens sida att motiveringarna härför är lika starka som tidigare och föreslår därför att regeringens förslag på denna punkt skall bifallas på samtliga avsnitt.

Detsamma gäller beträffande diskussionen om vidgade ramar. Det skulle vara ganska svårhanterbart om regeringen skulle behöva gå till riksdagen i varje situation då den för sysselsättningens skull behöver ge tillstånd för byggnadsarbeten av skilda slag – det är ju inte bara samlingslokaler det är frågan om, utan motsvarande förekommer också på en mängd andra områden. Det skulle knappast vara en ens för riksdagen hanterbar ordning.

Jag tänkte inte gå in ytterligare i diskussionen. Den som är intresserad av hur ärendet har hanterats tidigare kan hänvisas exempelvis till förra årets debatt, där Agne Hansson mycket utförligt argumenterade för nödvändigheten, nyttan och behovet av att ha goda samlingslokaler.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 120 NILS NORDH (s):

Herr talman! I bostadsutskottets betänkande nr 14 behandlas stödet till allmänna samlingslokaler. För oss socialdemokrater har de allmänna samlingslokalerna i samhället en särskilt stor betydelse, vilket är väl omvittnat.

Ett fortsatt statligt stöd till dessa lokaler är motiverat, då fördelarna med att folkrörelserna äger dessa är att ansvaret för en lokal skapar engagemang hos föreningarna och ger ett minskat beroende samtidigt som medlemmarnas ideella insatser minskar driftskostnaden. Det är denna frivilliga medverkan och samverkan som stimulerar och utvecklar människors ansvar och delaktighet i de gemensamma angelägenheterna.

Många av våra samlingslokaler är nu i ganska stort behov av upprustning och av förbättrad tillgänglighet, och det skulle naturligtvis vara önskvärt om vi kunde avsätta större medel för det behov som finns, men det samhällsekonomiska läget i landet gör att detta inte är möjligt.

Däremot måste det vara möjligt för regeringen att av sysselsättningsskäl få överskrida de ramar som riksdagen uppställer. Att moderaterna inte är beredda att ge regeringen ett sådant bemyndigande förstår jag – de vill ju helt avveckla anslag och stöd – men att folkpartiet inte vill tillstyrka är litet grand förvånande.

Skälet till folkpartiets avslagsyrkande är att folkpartisterna vill att riksdagen skall fatta beslut i varje ärende. Ett sådant här bemyndigande har ju fungerat väldigt bra under 10–15 år. Varför skulle det inte göra det den här gången också?

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 121 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Nils Nordh säger att socialdemokraterna fäster stor vikt vid samlingslokalerna. Jag har märkt det, och jag kan förstå det. Men jag tror att det ligger mera på det känslomässiga planet än på sakplanet. Det har jag förmärkt många gånger. Jag tycker faktiskt inte det är riktigt tillfredsställande. Nils Nordh, att man ger vidgade ramar år efter år av sysselsättningsskäl. Riksdagen har på så sätt avhänt sig möjligheten att ha kontroll över utgifterna. Det tycker jag inte är särskilt tillfredsställande.

Vi har också kunnat konstatera att de här summorna på grund av ramvidningen är betydligt större än de anslag till samlingslokaler som riksdagen beslutat om. Det kan inte heller vara tillfredsställande.

Anf. 122 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Som Nils Nordh säkert hörde inser vi fuller väl betydelsen av samlingslokaler. Men just detta att anslagen kan rusa i väg hur som helst utan att riksdagen är inblandad vill vi inte vara med om.

Det finns få arbetsområden där man har en så god bild av sysselsättningssituationen och eventuell arbetslöshet som inom byggbranschen. I varje fall i mitt län talade länsarbetsdirektören ständigt under februari och mars om den väntade arbetslösheten inom byggbranschen. Jag förmodar att det är likadant i andra delar av landet. Skulle man då inte kunna göra upp planer, så att man kan behandla en grupp av ärenden? Jag tycker inte alls att riksdagen skall behandla varje samlingslokal för sig, för så gör vi ju inte i andra sammanhang. Nog skulle vi kunna behandla kanske ett eller två paket under den ändå ganska långa tid på året som riksdagen sammanträder.

Anf. 123 NILS NORDH (s):

Herr talman! Det kan vara riktigt som Margareta Gard säger att det är av känslomässiga skäl som det för oss socialdemokrater är viktigt att slå vakt om samlingslokalerna. Vi har läst vår historia. Förr fick vi stå ute på landsvägarna och i vägkorsningar och hålla våra möten. Tack och lov har den tiden runnit ifrån oss! Det är bra.

Det här bemyndigandet måste, som Kjell Mattsson sade, ändå vara ganska svårhanterbart. Låt oss ta ett exempel. Detta kan också vara ett svar till fru Hasselström Nyvall.

Vi skiljs i riksdagen i början av juni och förväntar oss att återkomma någon gång i början av oktober. Under den här perioden stannar en hel del byggen, många av dem på grund av att nya inte har kunnat påbörjas i tid. Dessa arbetslösa byggnadsarbetare tvingas då att vänta på riksdagsmännens återkomst. Tänk vilken tid det ändå tar i denna kammare att behandla ett ärende och avgöra om man får överskrida ramen. Jag tycker att ett sådant förfarande är litet långsökt.

Anf. 124 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Jag tror faktiskt inte att socialdemokraterna i dag behöver stå i några vägskäl och hålla möten även om det statliga stödet till samlingslokaler avvecklas. Vi har gott om samlingslokaler i vårt samhälle, överallt i landet. Nu måste vi spara.

Jag försökte exemplifiera med det som visades i TV från en ort där kommunen dragit in 150 000 kr. för en Folkets hus-förening. Man var mycket bekymrad över hur man skulle klara upp driften av Folkets hus. I den situationen är många samlingslokalägare i dag, på grund av att kommunerna har minskade resurser. Då kan det vara rimligt att vi också avvecklar det statliga stödet – låt vara under några år. Sedan får vi se hur det hela utvecklar sig. Något akut behov av fler samlingslokaler finns det faktiskt inte, Nils Nordh.

Till sist vill jag säga att jag fortfarande tycker att riksdagen skall fatta beslutet, när det rör sig om så mycket pengar som över 100 milj. kr. Så dålig framförhållning kan det väl inte vara att man inte kan vänta över sommaruppehållet på anslag?

Anf. 125 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Jag vill också säga till Nils Nordh att jag tror att det med god planering går att undvika sådana svårigheter.

Om man ser efter när regeringen gav vidgade ramar 1984, finner man att det ena gången skedde under sommaruppehållet, nämligen den 23 augusti. Men den andra gången var det den 6 december, och då kunde faktiskt riksdagen ha varit inblandad.

Anf. 126 NILS NORDH (s):

Herr talman! Jag tyckte att jag sade i min förra replik, Margareta Gard, att den tiden tack och lov har försvunnit, och vi slipper stå i vägskälen och hålla sammanträden.

Jag är medveten om att vi har ganska gott om samlingslokaler här i landet, men en hel del av dem är i stort behov av upprustning, framför allt på tillgänglighetssidan. Fortfarande är det många av våra Folkets hus och bygdegårdar som saknar möjlighet att ta emot handikappade människor. Detta är inte minst viktigt, när vi nu diskuterar situationen.

Vidare förvånar det mig inte alls om den Folkets hus-förening som har fått med 150 000 kr. minskade bidrag från kommunen är bekymrad. Det måste man väl vara – hur skulle man klara det annars?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om bostadsutskottets betänkande 17.)

Anf. 127 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera bostadsutskottets betänkande 15 om anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande.

*Byggnadsforskning
och experiment-
byggande*

Anf. 128 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Liksom fallet varit under senare år har vi i moderata samlingspartiet även nu ett annat synsätt på byggnadsforskningens organisation och omfattning än vad regeringen har. Det faktum att vi har reservationer fogade till betänkandet betyder dock inte att vi är negativa till forskningen som sådan eller, som i detta fall, byggnadsforskningen. Vad frågan gäller är var, hur och av vem som forskningen skall bedrivas, samt hur mycket pengar som skall anslås.

Vi har den uppfattningen att forskningen i så liten utsträckning som möjligt skall vara sektoriserad. Det är svårt att göra ekonomiska och andra avvägningar, om viss forskning ligger utanför universiteten och högskolorna. De prioriteringar som alltid måste göras försvåras om en helhetsbedömning inte kan ske.

Därför har vi moderater föreslagit att byggnadsforskningen skall integreras i högskolans ordinarie forskningsverksamhet. Statens råd för byggnadsforskning skall gradvis avvecklas, och av den relevanta verksamhet som rådet bedriver kan en del föras över till annan huvudman. Övrig verksamhet kan läggas ner.

Från moderat håll har också föreslagits att anslagen bör kunna minskas, dels mot bakgrund av vad jag nyss anförde, dels för att prioriteringar och besparingar i statens utgifter alltid måste göras. Det är inte självklart att alla hittillsvarande forskningsprojekt har varit nödvändiga. I varje fall kan säkert en hel del ske till lägre kostnad och i mindre skala.

Herr talman! Jag avstår från att här exercera med anslagsbelopp. De återfinns i betänkandet, och de moderata reservationerna innebär en icke obetydlig besparing i förhållande till regeringens förslag, som stöds av utskottsmajoriteten.

Jag vill till slut säga några ord om experimentbyggandet. Även här har vi ett likartat synsätt. Det behövs en prioritering även på detta område, och därför har vi föreslagit en viss minskning av anslaget. Reservationerna är ju ganska stora, och 24 milj. kr. finns över sedan föregående budgetår. Därför har vi föreslagit en viss neddragning av detta anslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna i bostadsutskottets betänkande 15.

Anf. 129 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Forskning är ett honnörsord för folkpartiet. Ökade satsningar på forskning anser vi vara en av de nödvändiga vägarna för att nå tillväxt i svensk ekonomi. I folkpartiets högskolemotion har vi t. ex. föreslagit en förstärkning av anslaget med 120 milj. kr. När det gäller byggforskningen har vi däremot av flera skäl ansett att ramen kan minskas med 20 milj. kr. till 138 milj. kr.

1. Statens råd för byggforskning kommer troligen att få räkna med minskade resurser för nästa treårsplan, som börjar budgetåret 1987/88. Det är därför inte orimligt att börja neddragningen redan budgetåret 1986/87.

2. Ökad samverkan med byggsektorns intressenter, t. ex. Svenska byggbranschens utvecklingsfond, i forsknings- och utvecklingsfrågor borde kunna minska statens insatser. Forskningen kan då också få en mer praktisk inriktning.

3. Mer samarbete med olika organisationer utanför själva byggforskningsrådet, t. ex. Kvinnors byggforum, kan ge många praktiska synpunkter.

4. Den kraftsamling som ägde rum med och omkring Bo-85 bör också kunna dämpa behovet av medel under det närmaste året.

Till sist: Det statsfinansiella läget gör att en hårdare prioritering av vilka projekt som får statens stöd måste komma till stånd.

Herr talman! Med dessa skäl som bakgrund yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 7 i betänkande 15 från bostadsutskottet. I övrigt tillstyrker vi från folkpartiet utskottets förslag.

Anf. 130 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det har under senare år skett en markant förändring av hushållsstrukturen. I flerbostadshusen fortsätter andelen små hushåll att öka. År 1980 bestod 79 % av hushållen av en eller två personer. I dag är andelen säkert ännu högre. I en undersökning av stockholmarnas levnadsförhållanden redovisas att enpersonshushållen är 49 % och att en- och tvåpersonershushållen är 80 % av alla hushåll. I innerstaden utgör småhushållen 90 %. På Kungsholmen utgör enpersonshushållen 68 %.

Pensionärerna är en stor och växande grupp. I dag är mer än 1,4 miljoner människor 65 år eller äldre. Av dessa bor nära 90 % i egen bostad. Det beror mycket på hur miljön är utformad och hur hemtjänsten fungerar, om de gamla skall kunna bo kvar i sin invanda och trygga miljö.

Särskilt markant har utvecklingen mot mindre hushåll varit i storstadsområdena. Eftersom inflyttningen till de stora städerna har tagit fart igen, finns det all anledning att just i storstadsområdena vara medveten om den ändrade hushållsstrukturen, och också om det ändrade livsmönster som följer av ändrade samlevnadsformer och en växande andel äldre människor.

Bostadsområdena och bostädernas utformning kommer att öka i betydelse i framtiden. Den nya tekniken får återverkningar på samhällets alla områden, på människors vardagsliv i alla dess former. Hur våra bostadsområden utformas, med inre och yttre liv, kommer att få stor betydelse för människors välbefinnande eller ohälsa. Det finns undersökningar som pekar mot att en mycket stor arbetslöshet blir följden av rationaliseringen och datoriseringen med anledning av den kommande mikroelektroniken. Det ställer förstås nya krav på våra bostadsområden. Om 15–20 år kan vi vara där, och det gäller att redan nu börja planera för nya livsformer. Detta säger jag alldeles oberoende av att vi redan i dag måste inse att nya livsmönster har vuxit fram. Bostadsområdena är numera centrum för vardagslivet för barn och unga och för dem som inte har ett yrkesarbete. Nya boendeformer måste prövas!

Redan i dag pågår det en rad experiment och försök där nya boendeformer prövas. I många kommuner har man valt att samordna servicehus för äldre med vanliga lägenheter. De boende får använda husets gemensamma

utrymmen på kvällar och helger. På andra håll öppnas dagecentralen för alla på kvällar och helger.

I Upplands Väsby och Landskrona finns det små flerbostadshus med fem-sex lägenheter och en rad gemensamma utrymmen. De kan ses som ett komplement till de många storfamiljer som hittills har fått nöja sig med t. ex. nedlagda skolor och ålderdomshem eller stora villor. Det man söker är bostäder lämpliga för 10–20 människor som vill dela på arbetet med barn och hushåll och skötseln av hus och trädgård. I många fall vill man också hitta ett alternativ till kärnfamiljen, ett alternativ som ger större gemenskap.

En mellanform mellan de stora kollektivhusen med service och storfamiljen har utvecklats av den s. k. BIG-gruppen med stöd från byggforskningsrådet. BIG, som betyder bo i gemenskap, består av 15–40 hushåll som förutom sina alldeles privata bostäder också förfogar över gemensamma utrymmen och gemensam utrustning. De privata lägenheterna har gjorts mindre än normalt, och sedan har "överskottet" lagts samman till de gemensamma utrymmena. På så sätt får man gemensamt mycket större resurser än man skulle ha haft som enskilda hushåll.

I ett BIG-hus är basen för gemenskapen det gemensamma arbetet med matlagning och skötsel av hus och utemiljö, precis på samma sätt som i storfamiljerna. Under de senaste åren har flera kollektivhus som utgår från BIG-idéerna kommit till, antingen genom nybyggnad eller också genom att gamla hus har byggts om. Det äldsta BIG-huset, i Göteborg, har nu fungerat i fem år. Dessutom finns det BIG-hus i Malmö, Lund, Landskrona, Stockholm, Uppsala och Örebro. Fler är dessutom under planering.

Från dessa olika experiment kan inspiration och erfarenheter hämtas. Men detta fordrar att kunskapen om och erfarenheterna av dessa genomförda projekt sprids till berörda parter. Då tänker jag på de boende, på beslutsfattare, arkitekter, bostadsföretag och byggare.

Det behövs ett riktat stöd till kollektiva boendeformer, satsningar på erfarenhetsåterföring och information och fler försök med nya boendeformer.

Det starka intresse som finns för nya sätt att bo visar att det är dags att tänka om. Politiker, bostadsföretag och arkitekter måste vara lyhörda för de drömmar om gemenskap och delat ansvar som så många människor bär på. De måste lyssna på de många kvinnor som vill ha ett samhälle som gör det möjligt att orka med både yrkesliv och barn. Kollektivhusen är ett stort steg mot ett mänskligare och bättre boende.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 131 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Den som har ägnat litet tid åt att studera dessa frågor hantering under senare år här i riksdagen kan ganska snabbt konstatera att årets handläggning inte innehåller särskilt mycket nytt.

Herr talman! Det finns kanske ändå skäl att något kommentera reservationerna. Låt mig börja med reservation 4 från folkpartiet. I reservationen sägs: "I arbetet med BFR:s kommande treårsplan förutsätter utskottet vidare att förslag utformas om hur ytterligare neddragning av resurserna skall kunna göras utan att väsentliga samhällsintressen blir lidande."

Ingrid Hasselström Nyvall använde en liknande formulering. Hon sade: Eftersom man skall pinas om ett antal år, låt oss då starta pinan litet tidigare. Det var den slutsats man kunde dra av den delen av anförandet.

Jag vill ställa en fråga. Om man nu säger att väsentliga samhällsintressen inte skall bli lidande, skall detta då tolkas på det sättet att byggnadsforskningsrådet i dag enligt reservanternas uppfattning sysslar med sådant som man inte betecknar som samhällsintressant?

Herr talman! Det finns även skäl att på vanligt sätt något resonera med Bertil Danielsson. Jag gör det främst med hänvisning till reservation 2. I den reservationen gör moderaterna nämligen två intressanta konstateranden. I det andra styckets första mening säger man att statens råd för byggnadsforskning gradvis skall avvecklas. Sedan fortsätter man: "Ansvaret för den relevanta verksamhet som rådet bedriver kan därmed flyttas över på andra huvudmän, och då i första hand högskolorna. Övrig del av rådets nuvarande verksamhet kan läggas ned."

Det bör rimligtvis leda fram till att man ber Bertil Danielsson presentera det som han inledde med att tala om, nämligen att moderaterna har ett annat synsätt. Jag hoppas att detta synsätt är genomtänkt.

När moderaterna säger att statens råd för byggnadsforskning först skall avvecklas, förs tankarna snabbt till något annat, nämligen att det kan finnas något som är bra i verksamheten. Det skall då finnas kvar och läggas på andra huvudmän. Men den övriga verksamheten skall alltså läggas ned.

Jag vill därför säga följande till Bertil Danielsson. Om moderaterna nu har ett annat synsätt genomtänkt och färdigt, ge då ett exempel på den verksamhet som byggnadsforskningsrådet i dag bedriver som enligt moderaterna kan anses relevant! Men ge oss också ett exempel på det som ni anser kan läggas ned!

Litet längre ner i samma reservation tar moderaterna upp frågan om teknikorierad forskning. Det är då mycket enkelt att göra en logisk kullerbytta och stanna inom det snäva teknikmässigt avgränsade området. Det gör man verkligen här. Man säger nämligen att den teknikorierade forskningen är något som byggsektorn och byggproduktionen skall sköta.

Jag vill fråga Bertil Danielsson: Finns det inte något i er föreställningsvärld som säger att det som är teknikorierat kan få sociala konsekvenser? När hade ni tänkt att man skall väga in de sociala konsekvenserna? Menar ni att byggproduktionen och byggsektorn skall göra det?

Anf. 132 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Per Olof Håkansson riktade ett antal frågor till mig om vårt sätt att se på byggnadsforskningen. Självt gav han inte någon vägledning om vilka överväganden han och övriga socialdemokrater gör när det gäller att bedriva den här verksamheten. Jag säger detta med tanke på hur verksamheten hittills har varit organiserad. Men det kanske kommer ett svar i nästa inlägg.

Det sägs att vi har ett annat synsätt. Ja, visst har vi det. Jag föreställer mig – och jag tror att det är en korrekt beskrivning – att Per Olof Håkansson anser att forskning och verksamhet av den här arten endast befrämjas genom anslag av statliga medel. För att över huvud taget någonting av värde skall kunna produceras tycks det vara en grundförutsättning att statliga pengar och

skattemedel satsas, men så är det faktiskt inte. Åtskilligt, för att inte säga huvuddelen, av det som produceras i det moderna samhället har framkommit utan statliga bidrag och stöd. Det finns inte något absolut samband mellan de belopp som anslås till vissa projekt och den innovationsverksamhet som pågår i samhället.

Per Olof Håkansson säger att vi vill avveckla verksamheten som sådan. Nej, det är inte riktigt så. Vad vi vill avveckla är BFR:s verksamhet – och det är en viss skillnad. Forskningen som sådan skall inte försvinna. Vi anser dock att den form som verksamheten för närvarande har inte är den bästa. Det finns åtskilligt som kanske skall leva vidare. Men avvägningarna och bedömningarna när det gäller vad man skall forska i skall göras mot bakgrund av annan forskning som bedrivs vid högskolor och universitet. Där får man avgöra vad som är värt att bevara.

Vi vill alltså avveckla organisationen, inte forskningen som sådan. Det tror jag att Per Olof Håkansson upptäcker om han studerar vår reservation litet närmare.

Anf. 133 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Per Olof Håkansson tog upp frågan om neddragningarna. Han säger att vi vill göra pinan längre. Jag tror inte att man behöver pinas så förfärligt mycket. Om man vet att man framöver får något mindre bidrag, kan man inte starta med det mest exklusiva och det dyraste. Säkerligen går det att göra en väsentlig samhällsinsats med de 138 milj. kr. som finns kvar.

Per Olof Håkansson undrar om vi i folkpartiet inte tycker att byggnadsforskningen är samhällsintressant. Självfallet tycker vi det. Men jag tror att man skall pröva många olika vägar. Kanske skall man söka åstadkomma mer samarbete med den praktiska forskningen, vilken många inte anser vara någon forskning. Man anser att ordet forskning är för fint.

Det går att dra paralleller med sjukvården. Förr var det ju bara läkare eller annan medicinskt utbildad personal som skulle forska. Men i dag vet man att den s. k. omsorgsforskning som sjuksköterskorna kan bedriva, t. ex. inom vården, är väl så värdefull. Jag tror att det finns många likheter.

Just det som Inga Lantz tog upp här – jag avser då hennes uttalanden om de förändrade formerna för boendet, den förändrade familjestrukturen och många sociala problem i detta sammanhang – anser jag inte vara någonting som behöver höra till byggforskningen. Sådana här frågor bör kunna inrymmas på helt andra områden, t. ex. vid universitetens sociologiska enheter.

Jag håller med Bertil Danielsson. Han säger nämligen att det inte alltid behövs statliga bidrag för att ett projekt skall vara intressant. Jag tror dock att byggforskningsrådet är en väldigt viktig stimulansfaktor.

På s. 88 i propositionen står det litet om vad byggforskningsrådet tycker efter att ha utvärderat byggforskningsprojekt: "Det allmänna intrycket är en något ojämn men genomsnittligt god standard. --- I flera fall påpekas negativa konsekvenser av en oklar gränsdragning mellan forskning, utveckling och utredning samt av osäkerheten om projektets avnämning- och läsekrets."

Här kanske det finns saker att titta på, varigenom staten kan besparas väsentliga belopp.

Prot. 1985/86:120
17 april 1986

*Byggnadsforskning
och experiment-
byggande*

Anf. 134 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Ingrid Hasselström Nyvall gör en våldsamt omtolkning av sin egen skrift och sin egen argumentation. Det är ingen som har talat om att pinan skall göras längre. I mitt resonemang om pina utgick jag från att ni säger att medlen skall dras ner den kommande treårsperioden och att minskningen därför kan starta litet tidigare. Det bekymmersamma är den minskade tilldelningen av medel.

Bertil Danielsson gjorde ett elegant, klassiskt debattrick, när han påstod att jag hade sagt att det skulle anslås statliga medel och att det var helt nödvändigt för forskningen. Det var inte alls det vi diskuterade.

Vad är det som hindrar att en icke statligt finansierad forskning kommer till stånd? En sådan forskning kan öka hur mycket som helst, Bertil Danielsson. Det vore bra om Bertil Danielsson och andra tog reda på hur många samarbetsprojekt som i verkligheten bedrivs av BFR m. fl.

Jag kan förstå att Bertil Danielsson måste ta till detta debattrick och säga att jag ställde många frågor. I grunden var det bara två frågor, och jag skall begränsa mig till att återkomma med den ena.

Bertil Danielsson inledde sitt första anförande med att säga att vi har olika synsätt. När han presenterar sitt anförande på detta sätt, utgår jag från att han har ett genomtänkt synsätt som hänger ihop.

Vad anser moderaterna är relevant i den verksamhet som byggforskningsrådet i dag bedriver? I reservationen säger moderaterna: "Övrig del av rådets nuvarande verksamhet kan läggas ned." Vad är det som enligt moderaterna kan läggas ner inom byggforskningsrådet? Vi måste klara ut detta – Bertil Danielsson kan inte bara säga att det är en uppgift för universitet och högskolor. Om ni moderater har ett synsätt, som Bertil Danielsson påstår att ni har, presentera då vad det är som skall läggas ner i rådets nuvarande verksamhet!

Anf. 135 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Jag försökte klargöra, att om man vet att man har att vänta något mindre resurser framöver behöver man inte starta de allra dyraste projekten – då blir det en minskad kostnad redan på det här stadiet.

Anf. 136 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Per Olof Håkansson återkommer till begreppet synsätt. Jag har redogjort för det synsätt som vi moderater har på forskningens inriktning och omfattning. Har man ett annat synsätt än det som Per Olof Håkansson anser vara det riktiga, betyder det inte att man omedelbart och i detalj skall tala om vilka forskningsprojekt som skall finnas kvar och vilka som skall läggas ner. Det inbegrips icke i begreppet synsätt.

Jag kan inte föreställa mig att någon i denna kammare vill vara med om att göra en lista på de forskningsprojekt som skall ha stöd i varje enskilt fall. Det är inte på det sättet som riksdagen utövar sin verksamhet i dessa hänseenden. Det anslås pengar till olika institutioner och råd, exempelvis byggforsknings-

rådet, och de har sedan möjlighet att avväga de olika alternativen att använda sina pengar.

Jag har också blivit uppmanad att ge ett exempel på vad som är relevant forskning och icke relevant forskning. Man skall vara mycket försiktig med sådana uttalanden. Vi är väl i denna kammare amatörmässiga när det gäller forskningens innersta kärna, och jag vill därför absolut inte ge något exempel. Helt amatörmässigt kan jag medge att jag hyser en viss tvekan inför ett exempel som har omnämnts i massmedia under den senaste tiden. Det gäller forskning beträffande städning av badrum. Det är säkert angeläget att man får klart för sig på vilket sätt man skall städa badrum, men jag är kanske litet tveksam till om detta måste kosta en halv miljon kronor. Det är möjligt att det är korrekt. Jag kan inte bedöma detta, men det finns nog anledning att sätta ett frågetecken i det här sammanhanget. Detta kan vara ett exempel på forskning som man från amatörmässiga utgångspunkter kan känna en viss tveksamhet inför. Därför tror jag också att det synsätt som vi har presenterat här har en viss relevans.

Anf. 137 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Nu gav Bertil Danielsson prov på en mycket klädsam blygsamhet. Han utnämnde sig till amatör, och det må han väl göra. Jag konstaterar bara att vad som skrivs i reservation 2, andra stycket, icke står i samklang med vad Bertil Danielsson nu sagt. Stycket innehåller nämligen en mycket exakt och precis genomgång av vad som är relevant och vad som inte är det i den nuvarande verksamheten. Bertil Danielsson sade att man inte kan ha exakta uppfattningar beträffande framtiden, men vi diskuterar inte framtiden. Ni utgår ifrån en bedömning av det som pågår. Sedan säger ni att en del är relevant, medan en del inte är det.

Därefter kom Bertil Danielsson med ett exempel kringgärdat av en mängd reservationer.

Jag vill bara konstatera att man helt enkelt är ute efter att riva ned byggforskningsrådet. Litet längre fram i reservationen röjer man kanske sina innersta tankegångar. Det står att byggsektorn och byggproduktionen själv skall klara av detta. Då återkommer jag till det som i detta sammanhang anses vara teknikororienterat. Man får inte dra gränsen på det som sker, eftersom det hela också har sociala konsekvenser. Jag konstaterar att Bertil Danielsson precis som för ungefär ett år sedan – kanske precis som tidigare – är rätt tomhänt när det gäller vad man egentligen vill göra med forskningen. Framför allt är man mycket tomhänt beträffande den substans som man borde ha bakom de argument som man för fram i reservationen.

Anf. 138 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Bertil Danielsson sade mycket riktigt att vi naturligtvis inte kan göra upp en lista över lämpliga och inte lämpliga forskningsprojekt. Sedan gav Bertil Danielsson ändå ett exempel. Nu råkade han emellertid välja ett mycket olyckligt exempel.

För det första arbetade man med forskningsuppgiften vid ett universitet och inte i byggforskningsrådet. Det gällde en doktorsavhandling som lades fram vid ett universitet. I avhandlingen behandlades städning av badrum.

För det andra måste jag säga att jag har svårt att tänka mig ett mer lämpligt område för byggforskningsrådet när det gäller teknisk utformning. Här gäller det ett försök att äntligen lösa problemet med dessa svårstädade och ohygieniska badrum som vi fortfarande producerar. Det måste kunna vara en uppgift för byggforskningsrådet att man verkligen forskar fram, tillsammans med praktiker, praktiska lösningar där forskning inte precis är vetenskapligt uppställande av hypoteser, osv. I stället kan man tänka systematiskt och försöka finna praktiska lösningar tillsammans med lokalvårdare och praktiker. Det är, som sagt, ett mycket lämpligt område för byggforskningsrådet.

Anf. 139 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Även jag begärde ordet med anledning av Bertil Danielssons påhopp på forskningen om hur man underlättar städning av badrum. Visserligen sade Bertil Danielsson att han angrep det hela ur en amatörmässig synvinkel, men icke förty menade han att detta var en fullständigt onödigt forskning. Jag hävdar motsatsen och vill försvara just den här typen av forskning. Den är viktig. Är det därför att det är kvinnor som utför städningen av badrum som Bertil Danielsson tycker att det är en irrelevant forskning? Jag skulle vilja se mer av projekt som underlättar vardagslivet för både män och kvinnor.

Anf. 140 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Jag avstod i mitt senaste inlägg från att närmare kommentera Bertil Danielssons resonemang om detta forskningsexempel, men när nu såväl Birgitta Hambræus som Inga Lantz har gjort det kan jag bara varmt instämma i vad de sagt. Att jag inte kommenterade saken berodde närmast på att jag tog fasta på att Bertil Danielsson sade sig vara en amatör.

Anf. 141 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Det är glädjande att vi har proffs i kammaren – på städning av badrum i varje fall. Vad jag sade var att man kan vara tveksam till vissa projekt när man har uppgift om att ett angeläget forskningsområde kostar så mycket pengar. Jag är inte säker på att det måste kosta en halv miljon att undersöka dessa saker. Det faktum att det möjligen är vid ett universitet man har gjort avhandlingen hindrar inte att vi skall vara tveksamma och rikta kritik även mot den typ av forskning som bedrivs vid universiteten. Det är inte absolut knutet till BFR. Man kan ha synpunkter även i det sammanhanget.

Ett annat exempel, där man kan vara litet fundersam är när det gäller uppgifter som har framkommit om hur lekplatserna utnyttjas. Efter möda konstaterar man att lekplatserna utnyttjas mera under dagens ljusa timmar och även när det är mer än +10°. Det är givetvis av värde att få veta detta.

De här forskningsprojekten kanske måste bedrivas även i fortsättningen. Vår utgångspunkt är att man skall göra en samlad bedömning av andra projekt tillsammans med dessa, och det kan man göra bättre om verksamheten är sammanhållen vid universitet och högskolor.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om bostadsutskottets betänkande 17.)

Prot. 1985/86:120
17 april 1986

Anslag till energibesparande åtgärder i bostäder m. m.

Anf. 142 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera bostadsutskottets betänkande 16 om anslag till energibesparande åtgärder i bostäder m. m.

Anslag till energibesparande åtgärder i bostäder m. m.

Anf. 143 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Statens insatser till energibesparande åtgärder har varit omfattande. Det är fråga om flera miljarder kronor under årens lopp.

Från moderat håll har under flera år hävdats att dessa bidrag har varit för rundhänt tilltagna. Vi har sagt att visst är det bra att bringa ner energiåtgången i våra bostäder, och visst behöver Sveriges oljeberoende minska, men vi har samtidigt sagt att mycket av sparåtgärderna skulle ha tillkommit även utan statligt stöd. Våra krav på mindre anslag har dock tillbakavisats.

Nu visar det sig emellertid att vi inte haft så fel. Statens energiverk har i en rapport redovisat att endast ungefär 25 % av de totala energihushållningsåtgärderna i småhusen har genomförts med statligt stöd. Tre fjärdedelar har alltså tillkommit utan bidrag.

Det har helt enkelt varit så att det varit lönsamt för den enskilde husägaren att satsa på energihushållning även utan stöd. Oljan, eller vilket energislag som nu har använts, har varit så dyr att det varit direkt lönsamt. Många miljoner kronor av skattemedel har alltså anslagits i onödan, skulle man kunna uttrycka det.

Nu tycks även socialdemokraterna inse detta. Anslagen dras ner alltmer. Men vi anser att detta inte är tillräckligt. Vi menar att anslagen omgående, dvs. från den 1 juli 1986, bör avskaffas.

Inte nog med detta. Tidigare anslag som inte förbrukats och som alltså inte kommer att gå åt bör kunna återföras till statskassan. Det rör sig om 50 milj. kr.

På samma sätt går det att göra med de medel som reserverats för information och utbildning, som finns med i det här betänkandet. Där kan ungefär 25 milj. kr. återföras, som om våra förslag bifalles inte kommer att gå åt. Vår uppfattning är att den information och den utbildning som regeringen vill anslå särskilda pengar till helt säkert kan komma till stånd och bedrivas i tillräcklig omfattning inom ramen för myndigheternas ordinarie verksamhet.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till de moderata reservationerna i bostadsutskottets betänkande nr 16.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 144 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Som framhållits i reservation 1 från folkpartiet och moderaterna till betänkande nr 16 från bostadsutskottet har det statliga stödet till energisparåtgärder avtagit i betydelse under de senaste åren. Sparåtgärder har varit tillräckligt ekonomiskt intressanta utan extra stimulans från staten. Folkpartiet anser därför att energisparbidragen bör avvecklas från den 1 juli i år. Detta betyder ingen besparing i 1986/87 års budget, då där finns medel reserverade som bedöms överstiga de utbetalningar som blir aktuella. Men redan från budgetåret 1987/88 beräknas det bli en årlig besparing av ca 200 milj. kr., ett inte oväsentligt belopp i statsbudgeten.

Det bör i detta sammanhang också påpekas att statligt räntestöd liksom tidigare utgår för VVS-tekniska åtgärder och för energisparåtgärder vid underhåll och reparation. Däremot aviserar bostadsministern att bidrag till energisparåtgärder med VVS-teknisk inriktning inte skall lämnas under nästa budgetår. Detta tycker vi ligger i linje med vår reservation.

Med det här anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkande 16 från bostadsutskottet, med innehållet att energisparbidragen avvecklas från den 1 juli 1986. Jag yrkar också bifall till reservation 4, som innebär att informationsanslaget minskas med 10 milj. kr. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 145 KJELL A. MATTSSON (c):

Herr talman! Det är ju egentligen inte någon nyhet att moderater och folkpartister är negativt inställda till energisparande. Däremot är de intresserade av att spara pengar. Centerpartiet ser det på ett annat sätt. Vi menar att energisparandet i bostäder och lokaler har varit och är en viktig del av den energipolitik som vi nu för i Sverige, en energipolitik som innebär att vi satsar på att vi skall ha en effektiv energianvändning och minska vårt oljeberoende, att vi skall övergå till inhemska och förnybara energikällor för att också kunna avveckla kärnkraften.

Det direkta stödet, menar vi, har haft en god effekt. Jag är övertygad om att det faktum att den här verksamheten har fått den omfattning som den har haft och har, har berott på att man från statens sida satt in så stora resurser som man gjorde med start i 1977/78 års energisparplan.

Bertil Danielsson, som nu inte var särskilt intresserad av forskning och rapporter av olika slag när det gällde byggforskningen, trodde nu alldeles blint på energiverket. Jag tror att det är möjligt att sätta ett frågetecken även för den sammanställning som verket har gjort över energisparandets effekter.

Man säger här att det nu inte behövs några pengar, för lönsamheten i åtgärderna har gjort det möjligt att genomföra energisparåtgärderna utan ett statligt stöd. Den utvecklingen har alltså ägt rum under ett antal år och anledningen till den är att priserna på t. ex. olja har höjts mycket starkt under denna period. Vi har dessutom använt oss av energiskatter för att få in vissa inkomster till samhället på energiförbrukningen.

Men vi kan konstatera att vi i dag har en annan utveckling, som kan innebära att import av bränsle på nytt kan vara privatekonomiskt lönsam och att det egentligen är angeläget att med andra åtgärder hålla uppe den

potential vad gäller sparandet som vi har. Vi från centern anser det därför angeläget att det lilla stöd som i dag utgår via bostadsdepartementets huvudtitel får fortsätta att finnas. Det är därför vi har yrkat bifall till departementschefens förslag på det här området.

Vi vill egentligen göra mer. Men det förslag som vi har lagt fram i den riktningen är utformat som en skattestimulans. Vi föreslår en möjlighet till avdrag i deklARATIONEN för egnahemsägare. Eftersom sådana frågor går till skatteutskottet har vi i det särskilda yttrande som vi har fogat till utskottets betänkande nämnt att vi har lagt ett sådant yrkande, som alltså kommer att behandlas i annat sammanhang här i riksdagen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 146 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är litet hårt när Kjell A. Mattsson säger att folkpartiet inte är intresserat av energibesparingar. Det är väl en annan sak än att anslå statliga medel till det.

Ända sedan Gunnar Helén i början av 1970-talet sade i praktiskt taget varje anförande att vi måste tätta våra fönster har folkpartiet varit mycket intresserat av energisparande. Vi har arbetat kommunalt, om jag får ta ett sådant exempel, för att vi skulle ha värmemätning i husen. Vi har vidare arbetat för att man inte skulle sätta in en oljepanna i varje hus i ett nytt bostadsområde utan försöka få fram gemensam värmecentral. Vi har på riksplånet under hela 1970- och 1980-talen vidtagit många åtgärder av liknande slag.

Så nog är vi intresserade av energisparande! Men jag tycker att vi har sett att de enskilda människorna och husägarna i dag är så pass intresserade av att spara att de klarar av det utan extra statlig stimulans.

Anf. 147 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Jag har närmast begärt ordet för att något diskutera reservation 4, eller snarast en liten detalj i den. Det sägs i det sista stycket:

”Utskottet anser vidare att det för närvarande inte föreligger något behov av informations- och utbildningsinsatser i samband med införandet av en ny plan- och bygglag eftersom något lagförslag inte bör läggas fram under den närmaste tiden.”

Folkpartiets talesman, som uppenbarligen står för den här texten i reservationen, bör förklara hur detta hänger ihop. Ni i folkpartiet är förmodligen medvetna om att PBL-förslaget ligger i riksdagen och att utskottsbehandlingen tidsmässigt nu kan överblickas. Har ni inte – när ni säger att något lagförslag inte bör läggas fram – stuckit huvudet rejält in i busken och där hittat några konstiga argument i mörkret, som egentligen bara går ut på att ni vill minska anslaget?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av bostadsutskottets betänkande 17.)

Anf. 148 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera bostadsutskottets betänkande 17 om anslag till bostadsdepartementet och bostads- och planadministrationen. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anslag inom bostadsdepartementets område

Anf. 149 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Bostadsutskottets betänkande nr 17 omfattar anslag till bostadsdepartementet och till bostads- och planadministrationen. Vi moderater har reserverat oss på fyra punkter. Jag skall i korthet beröra dessa.

Bostadsministern redovisar i budgetpropositionen att en särskild delegation för de ungas boende har inrättats inom bostadsdepartementet. Delegationen aktualiserades i förra årets budgetproposition. Vi moderater står fast vid vad vi då anförde, nämligen att delegationen är obehövlig. Unga människors bostadssituation underlättas inte av delegationer och fler byråkrater utan genom avreglering och avbyråkratisering. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 1.

I reservationerna 2 och 3, vilka jag yrkar bifall till, motsätter vi oss en höjning av administrations- och aviseringsavgifterna för bostadslån.

Herr talman! Vi moderater framför vidare i reservation nr 4 att vi vill avveckla statens planverk. Detta krav är, som kammarens ledamöter vet, inte nytt. Det ingår som ett led i vår kamp mot krångel och byråkrati och för en avreglering av svensk bostadspolitik. Vårt förslag om avveckling av statens planverk innebär, som vi har framhållit i våra motioner, att vissa delar av verksamheten avvecklas medan andra privatiseras eller överförs till andra myndigheter.

Med hänvisning till att förslaget presenterats utförligt i en rad motioner och att intet nytt tillförts frågan sedan den debatterades i kammaren för ett år sedan nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 4.

Anf. 150 KJELL A. MATTSSON (c):

Herr talman! Jag vill säga några ord om det särskilda yttrande som centerpartisterna i utskottet har fogat till betänkande nr 17.

Vi har avstått från att framställa vårt tidigare yrkande, att man i samband med reformering av bostadsfinansieringsförordning och planeringssystem skall överväga möjligheter att samordna statens planverk och bostadsstyrelsen i ett och samma ämbetsverk. Eftersom de övergripande frågorna på bostadspolitikens område inte har behandlats i årets budgetproposition får vi vänta till nästa år innan vi framställer yrkandet på nytt.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Utskottsmajoriteten konstaterar att det enligt gällande beslutsordning ankommer på regeringen att fastställa storleken av administrations- och aviseringsavgifterna. Riksdagen har en gång tagit ställning för att exempelvis denna typ av aviseringsavgifter skall finnas, och därefter är det regeringens

Prot. 1985/86:120
17 april 1986

*Anslag inom bostads-
departementets område*

sak att avgöra vilka förändringar av avgifternas storlek som skall vidtas.
Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Bostadsutskottets betänkande 14

Mom. 1-3 (avveckling av stödet till allmänna samlingslokaler)

Utskottets hemställan bifölls med 218 röster mot 70 för reservation 1 av Knut Billing m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 och 5 (bemyndigande att få överskrida ramarna av sysselsättnings-skäl)

Utskottets hemställan bifölls med 182 röster mot 106 för reservation 2 av Erling Bager m. fl. En ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 och 7

Utskottets hemställan bifölls..

Bostadsutskottets betänkande 15

Mom. 2 (sammanställning av socialboendeeperiment)

Utskottets hemställan bifölls med 270 röster mot 15 för reservation 1 av Tore Claeson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (ram för beslut om stöd till byggnadsforskningen under budgetåret 1986/87)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 3 av Knut Billing m. fl.,
dels reservation 4 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark,
bifölls med acklamation.

Mom. 5 (ramarna för beslut om stöd till byggnadsforskningen under budgetåren 1987/88 och 1988/89)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8-10 (lån till experimentbyggnande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (utrustningen vid statens institut för byggnadsforskning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 16

Mom. 1 (avveckling av energisparbidragen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Erling Bager m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 (reservationen på anslaget till energibesparande åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (anslag till information och utbildning)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 3 av Knut Billing m. fl.,
dels reservation 4 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark,
bifölls med acklamation.

Mom. 6 (reservationen på anslaget för energibesparande åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Bostadsutskottets betänkande 17

Punkt 2 (anslag till Utredningar m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Mom. 1 (administrationsavgiften)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (aviseringsavgiften)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 1 (avskaffande av statens planverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Knut Billing m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1985/86:14 om vissa anslag inom industridepartementets område (prop. 1985/86:100 delvis).

Anf. 151 ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anf. 152 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 14 behandlas vissa delar av budgetpropositionens förslag inom industridepartementets område.

I detta sammanhang behandlas en moderat besparingsmotion, vilken utgör en följdmotion till partimotionerna om inriktningen av den ekonomiska politiken samt om näringspolitiken. Våra förslag i denna motion (N314) minskar statens upplåningsbehov med ca 3 900 milj. kr. Därav utgör 585 milj. kr. anslagsminskningar och resterande intäkter till statsbudgeten bl. a. från försäljning av statliga företag.

Vi har i motion N216 föreslagit riksdagen att uppdra åt regeringen att framlägga förslag som syftar till en försäljning av statliga företag – till ett värde av minst 3 miljarder kronor per år.

Den omständigheten att många frågor behandlas i annat sammanhang gör att våra yrkanden inte kan behandlas samtidigt. Det är således delar av våra totala besparingsförslag som nu blir föremål för avgörande, medan övriga förslag tas upp i anslutning till särpropositioner och andra delar av budgetpropositionen. Denna uppläggning av riksdagsarbetet, vilken betingas av uppsplittringen på ett flertal regeringspropositioner, gör att helheten blir svår att överblicka. Det blir med andra ord alltmer komplicerat att jämföra regeringens och oppositionens olika budgetalternativ.

Våra besparingsförslag skall ses i relation till vad som måste göras på skattepolitikens område för att främja näringslivets konkurrenskraft och framtida lönsamhetsutveckling. Dessa förslag utgår från vårt synsätt att man med en generell ekonomisk politik bättre kan befrämja näringslivets utveckling än med olika bidrag. Avregleringar och avmonopoliseringar är också nödvändiga.

De höga skatterna är ett av våra största samhällsproblem. Skatterna hämmar många välståndsskapande insatser. Vårt internationellt sett extrema skattetryck är en av de avgörande orsakerna till att Sverige alltsedan andra hälften av 1960-talet haft en väsentligt lägre ekonomisk utvecklingstakt än andra västeuropeiska länder. Det höga skattetrycket beror på att den offentliga sektorn är för stor och att den enskilda sektorn är för liten. Dessa två sektorer är beroende av varandra som två kommunicerande kärl, dvs. som de två kamrarna i ett timglas. Den moderata strategin går ut på att öka den enskilda sektorns andel av vår ekonomi och minska den offentliga, dvs. den politiska sektorns andel.

Genom att hålla tillbaka de offentliga utgifterna kan underskotten och skattetrycket minska samtidigt. De besparingar vi gör i offentliga utgifter

kommer därmed hushåll och företag till godo genom sänkta skatter och genom minskad offentlig upplåning.

Genom skattesänkningar stimuleras tillväxten av den enskilda sektorn. Företag kan lättare bildas och expandera. En allt större del av vår samlade produktion måste åstadkommas inom det enskilda näringslivet. Det gäller inte bara industrin. Det gäller kanske i ännu högre grad tjänstesektorn. Många av de tjänster som i dag utförs av stat, landsting och kommun kan därigenom komma att utföras av den enskilda tjänstesektorn. Resultatet blir ofta både högre kvalitet och lägre kostnader.

Just de sänkta skatternas roll för att få fart på det enskilda näringslivet måste uppmärksammas mer. Sänkta skatter har en nyckelfunktion där. Det är helt enkelt så att beskattningen innebär att man tar resurser från företag och hushåll och för över dem till den politiska sektorn. Minskar man skatteuttaget kommer hushåll och företag att bli ekonomiskt starkare. Det är detta som är det centrala i lågskattepolitiken.

Det är endast en politik med denna inriktning som kan åstadkomma balans i vår ekonomi. En minskning av de offentliga utgifterna är den enda framkomliga vägen för att undvika mycket hög arbetslöshet och mycket hög inflation i framtiden.

Vår besparingspolitik skall ställas mot regeringens skattehöjningspolitik. Regeringen har i genomsnitt höjt skatterna med bortåt 10 000 kr. per hushåll sedan den tillträdde 1982. Fortsätter man med ett budgetunderskott på nuvarande nivå, innebär det en skuldökning med 25 000 kr. per år för t. ex. en tvåbarnsfamilj. De centrala fördelningskonflikterna står i dag mellan vår generation och nästkommande generationer samt mellan privat och politisk sektor.

Jag har, herr talman, med detta redovisat en rad viktiga motiv för de förslag som vi lagt fram i den nu aktuella besparingsmotionen. Det är nödvändigt att återkommande göra detta, eftersom vi ständigt möts av ett statistiskt socialdemokratiskt tänkesätt. Socialdemokraterna bortser helt från de dynamiska effekterna av sänkta skatter.

Som framgår av de reservationer som vi fogat till det betänkande som kammaren nu behandlar, gäller våra besparingar bl. a. anslagen till kommittéer och branschpolitiska åtgärder, anslagen till statens industriverk och andra myndigheter, m. m. Jag skall inte ta upp kammarens tid för en genomgång av varje delområde utan begränsar mig till ett par sådana områden. I övrigt hänvisar jag till vad vi har anfört i resp. reservation.

I samband med övervägandena år 1983 om industriverkets organisation riktades från moderata samlingspartiets sida stark kritik mot regeringens förslag. Kritiken gällde bl. a. överföringen till SIND av vissa regionalpolitiska uppgifter och de ökade resurserna för branschutredningar och olika slag av riktade stödinsatser.

Det finns enligt vår mening skäl att ånyo ta upp frågan om myndighetsorganisationen till prövning. Genom en övergång från selektiva stödformer till generellt verkande åtgärder bör huvuddelen av den verksamhet som för närvarande bedrivs inom SIND kunna avvecklas. De viktiga myndighetsuppgifter som i dag handläggs inom SIND bör tillsammans med en stor del av berörd personal föras över till främst STU, styrelsen för teknisk utveckling.

Investeringsbanken bör avvecklas. Enligt vår mening finns det på dagens kapitalmarknad inte något behov av banken. Hittills har statens kapitalinsats i banken uppgått till 1,3 miljarder kronor, varjämte garanti har ställts för bankens förpliktelser med 5 miljarder kronor. Sedan bildandet år 1967 har banken inte gett utdelning till ägaren på insatt kapital. Avvecklingen bör ske i den takt som är möjlig med hänsyn till bankens nuvarande åtaganden. Några nya engagemang bör inte göras. Delar av låneportföljen kan försälgas. Allteftersom verksamheten minskar bör bankens medel kunna successivt frigöras och återbetalas till långivare resp. ägare. Vi räknar med att minst 200 milj. kr. på detta sätt bör kunna tillföras statsbudgetens inkomstsida under nästa budgetår. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att senast under hösten 1986 lägga fram förslag för riksdagen om en avveckling av investeringsbanken, i enlighet med vad vi anfört i vår motion.

Kreditgivningen till näringslivet bör handhas av banker och kreditinstitut. Dessa har hög kompetens när det gäller kreditbedömningsfrågor och dessutom ett vitt förgrenat kontorsnät.

Utvecklingsfonderna bör därför koncentrera sig på rådgivnings- och konsultinsatser med inriktning på de mindre företag vilkas kompetens när det gäller t. ex. ekonomisk planering, marknadsföring och tillämpning av ny teknik kan behöva förbättras. Utvecklingsfondernas tjänster bör i princip avgiftsfinansieras. En effekt härav skulle antagligen bli att kvaliteten på fondernas tjänster förbättrades. Det bör ankomma på utvecklingsfonderna att själva bestämma vilken ersättning de skall begära för sina tjänster. Det ligger i sakens natur att fonderna inte kommer att sätta sådana priser för sina tjänster att företagen avskräcks från att utnyttja den erbjudna servicen.

En successiv avveckling av rörelselånen ter sig därför naturlig. Utvecklingsfondernas behov av finansieringsmedel minskar därigenom. Vi föreslår att staten omedelbart tar upp förhandlingar med landsting och berörda kommuner för att ändra villkoren i avtalen om de regionala utvecklingsfonderna. Därvid bör frågor om ändrade riktlinjer för fonderna tas upp, bl. a. beträffande ökad avgiftsfinansiering och minskad utlåningsverksamhet. Syftet bör vara att åstadkomma besparingar. Åtgärder i detta hänseende bör leda till att belastningen på statsbudgeten budgetåret 1987/88 kan minskas med minst 20 milj. kr. Vidare bör riktpunkten vara att ca 125 milj. kr. av utvecklingsfondernas likvida medel skall kunna återföras till staten under nästa budgetår.

Riksdagen bör kunna utgå ifrån att de regionala huvudmännen i rådande läge kommer att visa bredvillighet att tillmötesgå statens önskemål och sålunda lämna ett bidrag till den nödvändiga saneringen av statsfinanserna.

I detta sammanhang bör även utvecklingsfondernas framtida struktur övervägas. Inte bara besparingsskäl talar för detta. I storstadsregioner med en välutvecklad infrastruktur av konsultbyråer har utvecklingsfonderna ett mindre berättigande. De resurser som frigörs om de statliga anslagen till dessa fonder helt eller delvis avvecklas kan åtminstone delvis överföras till regioner med svåra ekonomiska problem. De nya resurserna kan där inriktas på att förbättra kvaliteten på snarare än öka kvantiteten av fondernas serviceverksamhet. Kvaliteten behöver höjas för att fonderna i fråga skall kunna ge ett verksamt regionalpolitiskt bidrag.

Vi anser att ett bättre resursutnyttjande bör åstadkommas genom samordning av verksamheten mellan industriverket och styrelsen för teknisk utveckling (STU).

En översyn av STU bör snarast komma till stånd och syfta till att STU klart skall skiljas från de frågor som gäller teknisk grundforskning och att dess roll i förhållande till industrin skall vara stödjande – icke styrande. Den nuvarande konstruktionen med ett speciellt organ inom STU, kallad teknisk forskningsrådsfunktion, bör alltså ersättas med ett självständigt tekniskt forskningsråd inrättat för att i STU:s ställe fördela medel till teknisk grundforskning. Medel för ändamålet, 70 milj. kr., bör anvisas under utbildningsdepartementets huvudtitel. En konsekvens av detta blir att anslaget till STU för teknisk forskning och utveckling bör reduceras i motsvarande mån. Därtill bör det bättre resursutnyttjande som en samordning enligt vårt förslag mellan SIND och STU innebära kunna ge möjlighet till ytterligare besparingar. Vi beräknar således ett i förhållande till regeringens förslag med 100 milj. kr. minskat anslag, vilket innebär en total besparing på 30 milj. kr.

Från anslaget F 16, Forskningsbidrag till teknikkbaserade småföretag, som disponeras av STU, bestrids kostnader för bidrag till teknikkbaserade småföretag. När detta anslag infördes under 1984 avvisades det från vår sida. Enligt vår mening bör statens stöd till dylik verksamhet i stället inriktas på att skapa en gynnsam miljö för berörda företags expansion genom generellt verkande åtgärder på skatteområdet m. m., som vi framhållit i den näringspolitiska partimotionen. Vi har även i andra sammanhang redovisat vår principiellt negativa inställning till den typ av selektiva stödåtgärder som detta bidragssystem utgör ett exempel på. Dessutom kan erinringar göras från praktiska och formella utgångspunkter. Vi föreslår därför att denna begäran om ett reservationsanslag på 21,7 milj. kr. avslås.

Den utveckling som har skett på kreditmarknaden under senare år har inneburit väsentligt bättre möjligheter för företagen att skaffa kapital för finansiering av riskfyllda investeringar. Dessutom har företagens behov av extern finansiering minskat. De motiv som låg bakom bildandet av industrifonden 1979 har således försvagats högst väsentligt. Fonden bör enligt vår mening avvecklas genom återbetalningar av statens kapital.

I den näringspolitiska partimotionen föreslår vi utförsäljning av statliga företag, bl. a. i syfte att öka statens inkomster och därigenom ytterligare bidra till att förbättra det statsfinansiella läget.

Regeringen bör enligt vår mening arbeta med ambitionen att statliga företag kan avyttras i en sådan omfattning att det statliga upplåningsbehovet minskar med minst 3 miljarder kronor per år.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 2, 6, 7, 11, 12, 15, 17, 18, 20, 22, 25, 29, 31 och 33.

Anf. 153 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Folkpartiets grundinställning vad gäller näringspolitiken är att den skall utformas så att den skapar förutsättningar för ett utvecklande näringsliv. Svenskt näringsliv skall vara internationellt konkurrenskraftigt, marknadsekonomiskt format och helst ha en ekonomisk bärkraftighet som gör det oberoende av statligt stöd.

Det är utgångspunkten. Men vi är samtidigt medvetna om att näringslivet ständigt påverkas av olika betingelser som ändras i tiden, ändrar karaktär, ändras geografiskt och ändras från en grupp till en annan. Därför har vi målsättningen att försöka minska det statliga stödet med ena handen, samtidigt som vi med den andra handen vill ge mer utrymme för egen företagsutveckling och egen expansion genom mindre styrning och färre pålagor från statens sida.

Här har vi uppenbarligen en annan inställning än regeringspartiet, och det resulterar, i näringsutskottets betänkande 14, i ett antal reservationer.

Folkpartiets näringspolitik i stort kommer säkert Christer Eirefelt att belysa mer i samband med utskottets nästa betänkande om näringspolitiken. Men jag vill här ta upp några punkter som rör anslagsfördelningen.

Statliga bidrag i lagom portioner kan vara en stimulans som företag behöver i speciella skeden. Det är helt klart att det också finns en stor grupp företag som nästan alltid lever mer på marginalen än andra. Jag syftar då på de små och medelstora företagen.

Livskraften hos småföretagen är oändligt viktig för vårt land. Vi har i Sverige mer än 1 miljon människor direkt verksamma i småföretag. Bara om vi tar vara på utvecklingskraften i redan etablerade mindre företag och stimulerar till nyföretagande kan vi få nya jobb i olika delar av landet.

Vi vill att detta skall ske genom mindre pålagor, färre regleringar, skattelättnader på aktier och arbetande kapital, ökad näringsfrihet och över huvud taget större förståelse för småföretagandets villkor. Vi tror att det är bättre än riktade stödinsatser och branschutredningar.

SIND:s roll som huvudinstrument för en selektiv statlig industripolitik vill vi ompröva för att åstadkomma en bättre arbetsfördelning mellan SIND och STU. Ansvar för teknikutveckling bör därvid i princip åvila STU. Härigenom, och genom de regionala utvecklingsfondernas verksamhet, bör industripolitiken kunna i högre grad inriktas på de små och medelstora företagens behov.

Folkpartiet är emellertid inte berett att nu förorda en avveckling av SIND.

Folkpartiet anser att de regionala utvecklingsfonderna utgör en viktig del av samhällets stöd till de små och medelstora företagen. Enligt intentionerna skall fonderna främja utvecklingen av ett internationellt konkurrenskraftigt svenskt näringsliv, både genom vidareutveckling av befintliga och genom etablering av nya företag.

Utvecklingsfondernas kredit- och serviceverksamhet är särskilt betydelsefull för de minsta företagen. Fondens resurser – ekonomiskt och personellt – måste fördelas så, att inte dessa företag blir satta på undantag.

Enligt folkpartiets uppfattning bör utvecklingsfondernas kreditverksamhet vara ett komplement till bankernas och huvudsakligen användas där formella säkerheter inte räcker för bankkredit.

Fonderna har också en väsentlig uppgift som kontaktförmedlare mellan mindre företag och olika myndigheter. Även när det gäller serviceverksamheten bör utvecklingsfonderna sträva efter samarbete med t. ex. företagens egna organisationer, inte minst för att undvika dubbelarbete.

Den målgrupp som utvecklingsfonderna vänder sig till anser vi vara alltför

snäv. Målgruppen bör vidgas till att omfatta även hantverks- och serviceföretag.

Nuvarande regler leder till gränsdragningsproblem, och de ter sig alltmer omotiverade i ett läge där efterfrågan på olika tjänster ökar snabbt, såväl inom den tillverkande industrin som inom samhället i stort.

Särskilt kvinnor startar ofta företag inom andra branscher än tillverkningsindustrin. En utvidgning av målgruppen skulle därför innebära en puff framåt och ett stöd för kvinnliga företagare, liksom också för ungdomar.

Fondernas styrelser har i dag på vissa håll för få ledamöter med näringslivserfarenhet. Folkpartiet anser dock inte att den nuvarande ordningen för utseende av styrelseledamöter för närvarande bör ändras. Däremot är det viktigt att de politiska partierna tillser att en lämplig fördelning sker vid valet av fondstyrelser, så att personer med företagserfarenhet utses i större utsträckning.

Regeringen bör snarast möjligt lämna riksdagen ett underlag för bedömning av i vad mån det vid styrelsevalen har tagits hänsyn till utskottets uttalande i frågan förra våren. Vi föreslår att riksdagen riktar en sådan anmodan till regeringen.

Herr talman! Villkoren för hantverket har försämrats i vårt land. I takt med industrins framväxt har många hantverk drivits tillbaka. Det är från många utgångspunkter en beklaglig utveckling. Ett levande hantverk står inte i motsatsställning till expansiv och framtidsinriktad industriell produktion. Tvärtom är det ett viktigt komplement. Hantverk i olika former kan ge ett väsentligt bidrag till sysselsättningen. Det är vidare av kulturhistoriska skäl angeläget att vi förvaltar ett genom generationer förvärvat kunnande.

Problemet är att hantverkskunnande inte kan stoppas i "malpåsar". Levande hantverk kan bara överleva om det efterfrågas av den verksamma generationen och förs vidare till nästa. Dagens tekniker behöver känna till den äldre tekniken för att förstå och analysera de tidiga samhällena. Studium av äldre teknik lär oss hur beroende vi är av naturen. Den vidgar med sin mångfald av lösningar teknikbegreppet och stryker under sambanden mellan olika delar av mänskligt liv och kunnande. I dag används detta erfarenhetsarkiv alltför litet. Hantverkskunnandet – förvärvat genom generationers praktik – kan stödja dagens teknik och initiera morgondagens.

Som exempel kan nämnas att dagens utbildning av byggtekniker och byggnadsarbetare inte tar tillräcklig hänsyn till att reparationer och upprustning av äldre hus kommer att bli en betydande del av deras kommande arbetsuppgifter.

Hantverksutövarna är beroende av ändamålsenliga och billiga lokaler. Ofta rycks marken för deras verksamhet undan när stadsdelar saneras. Det är angeläget att sådan upprustning och sanering sker på ett sådant sätt att hantverkets villkor och önskemål kan beaktas.

En expansion av hantverket skulle också kunna ge ett värdefullt tillskott till sysselsättningen. De flesta hantverk återfinns inom servicesektorn, men även inom industrin finns behov av hantverkskunnande.

Jag vill i det här sammanhanget också hänvisa till vad jag har sagt om utvecklingsfondernas målgrupp. Dessa fonder bör med sina medel kunna ge ett icke oväsentligt stöd till hantverket.

Prot. 1985/86:120
17 april 1986

*Anslag inom industri-
departementets område*

Det är viktigt att hålla i minnet att industrin och hantverket behöver varandra och att en god och stabil utveckling av näringslivet måste bygga på mångfald.

Jag har i detta sammanhang inte kunnat gå in på varje reservation och varje del av anslagsfördelningen, men jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationerna 1, 3, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 29 och 33.

Anf. 154 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 14 behandlas vissa anslag inom industridepartementets område.

Centerns industripolitik bygger på grundvärderingarna decentralisering, resurshushållning, regional balans och det avgörande värdet i den enskilda människans initiativ och ansvarstagande.

När jag nu kortfattat skall redovisa de reservationer som centern har fogat till detta betänkande är det viktigt att som en bas för samtliga reservationer redovisa dessa grundvärderingar.

I reservation 4 tar vi upp frågan om medelsanvisning till Stiftelsen Institutet för Företagsutveckling. Det är enligt vår mening olyckligt om den av majoriteten föreslagna minskningen av bidragsanslaget för budgetåret 1986/87 skulle försvåra verksamheten medan industriverkets översyn av de statliga insatserna på området pågår. Vi förutsätter att denna utredning skall ge ett bättre underlag för att bedöma statens fortsatta insatser för SIFU:s verksamhet. Vi biträder därför majoritetens förslag om medelstildelning, men vi förutsätter att regeringen mycket noga följer frågan och vid behov anvisar pengar på tilläggsbudget i den omfattningen att SIFU på ett tillfredsställande sätt kan fullfölja sina uppgifter inom ramen för den statliga näringspolitiken. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Hemslöjden är viktig både ur sysselsättningssynpunkt och för att föra kulturarv och hantverksskicklighet vidare. Centern yrkar att anslaget ökas med 3,5 milj. kr. till totalt 9 386 000 kr. Därmed blir det möjligt att fullfölja 1981 års riksdagsbeslut om hemslöjden. Det finns då också utrymme för att inrätta en tredje tjänst som samkonsulent. Jag yrkar bifall till reservation 5.

Centern anser det angeläget att industriverkets program för branschfrämjande åtgärder kan utnyttjas som ett aktivt regionalpolitiskt instrument. Vi hävdar att detta bör beaktas vid den förestående översynen av programmen. Så bör t. ex. teknikutvecklingen inom den träbearbetande industrin särskilt stödjas utifrån regionalpolitiska hänsyn. Jag yrkar bifall till reservation 8.

Utvecklingsfondernas verksamhet är av stor betydelse för utvecklingen av och i de mindre företagen. I reservation 10 har vi tillsammans med folkpartiet pekat på vikten av att utvecklingsfonderna ägnar särskild uppmärksamhet åt de minsta företagen.

De mindre företagen spelar en viktig roll som idégivare när det gäller teknisk utveckling och förnyelse i näringslivet. Därför är det angeläget att på olika sätt underlätta och stimulera innovationsverksamheten i våra småföretag. Jag yrkar bifall till reservation 10.

I reservation 12 stryker vi tillsammans med moderater och folkpartister under betydelsen av att till utvecklingsfondernas styrelser utses personer med erfarenhet från företag. Vi anser att det är självklart att landstingen skall

utse utvecklingsfondernas styrelser. Men det är samtidigt viktigt att de politiska partierna beaktar att de personer som de nominerar har lämpliga kunskaper och erfarenhet. Jag yrkar bifall till reservation 12.

I reservation 13 hävdar vi tillsammans med folkpartiet att det finns övertygande skäl för att utvecklingsfonderna skall utvidga sin finansieringsverksamhet till att omfatta även sådana hantverks- och serviceföretag som inte arbetar med särskild inriktning på tillverkningsindustrin. Nuvarande bestämmelser om målgrupp leder till gränsdragningsproblem. De ter sig inte motiverade i dagens läge, och regeringen bör därför genom en ändring i finansieringsordningen snarast undanröja denna begränsning. Jag yrkar bifall till reservation 13.

I reservation 14 understryks vikten av att staten stöder och stimulerar hantverksnäringarna. Erfarenheten har visat att hantverkets intressen ofta har fått stått tillbaka för den industriella tillverkningens vid prioriteringar hos SIND och utvecklingsfonderna av olika stödbehov. Vi hävdar att riksdagen genom ett uttalande skall stryka under hantverkets betydelse och därmed skapa förutsättningar för en högre prioritering av hantverkets intressen vad gäller SIND, utvecklingsfonderna och länsstyrelserna. Vidare föreslår vi ett anslag om 1.5 miljoner till hantverksnämnden. Jag yrkar bifall till reservation 14.

Regeringens förslag om en minskning av anslaget till småföretagsutveckling visar på ett bristande intresse för småföretagen och en felaktig prioritering av de näringspolitiska insatserna. Centern hävdar att det är en riktig prioritering att anvisa 22.5 miljoner mer till småföretagsutveckling än vad regeringen föreslår. Vi anser att totalt 165 750 000 kr. skall anvisas för småföretagsutveckling. I detta belopp ingår 10 miljoner för särskilda bidrag till utvecklingsfonderna i stödområdeslänen. Jag yrkar bifall till reservation 16.

Kooperativ utveckling och ungdomskooperativprojektet är frågor som Elving Andersson kommer att ta upp.

Centern finner det anmärkningsvärt att regeringen i sina förslag om medelsanvisning till STU inte har tagit hänsyn till att STU fr. o. m. innevarande budgetår har ansvar för det statliga stödet på det miljötekniska området. Det är uppenbart att en väsentlig sänkning av ambitionsnivån på detta område har ägt rum. Vi i centern kan inte acceptera detta. Jag yrkar bifall till reservation 23.

Enligt centerns uppfattning bör STU i sitt arbete för att främja teknikspridning ta regional hänsyn. Det bör finnas samma möjligheter till arbete och boende i alla delar av vårt land. Skall den målsättningen förverkligas, måste den beaktas i samband med att stöd ges till olika projekt och verksamheter. Jag yrkar bifall till reservation 24.

Centern vill att STU anvisas 50 miljoner mer än vad regeringen föreslår. Motivet är bl. a. att möjliggöra ökade resurser för utveckling av bättre miljöteknik och en uppräknig av näringsbidraget för innovatörer samt för ökade insatser för att främja småföretagsutvecklingen. Jag yrkar bifall till reservation 26.

Datateknikens betydelse är vi alla medvetna om. För att rätt utnyttja datatekniken måste programvaran utformas med stor omsorg, så att den väl

passar såväl verksamhet som brukare. Staten är en stor brukare av programvara. Staten har därmed stora möjligheter att påverka utvecklingen och utformningen av programvaran. Det är enligt centerns uppfattning viktigt att staten tar sitt ansvar vid upphandling av programvara. Jag yrkar bifall till reservation 27.

Centern har yrkat att anslaget för forskningsbidrag till teknikbaserade småföretag skall höjas med 20 miljoner. Det innebär nästan en fördubbling. Efterfrågan på detta anslag har varit mycket stor. Med hänvisning till vad jag tidigare sagt i mitt anförande om småföretagens stora betydelse för teknikutvecklingen, är det angeläget att denna efterfrågan kan tillgodoses. Jag yrkar bifall till reservation 30.

I reservationerna 32 och 34 tar vi upp anslaget till Industrifonden. Vi anser i centern att det är riksdagen som skall besluta om ramar och alternativ användning av anvisade medel. Regeringen har gång efter annan varit benägen att ta saken i egna händer och på sin höjd redovisa i efterhand. Vi anser att detta är ett högst olämpligt förfaringsätt. Jag yrkar bifall till reservationerna 32 och 34.

Herr talman! Med denna snabba genomgång av centerns reservationer i näringsutskottets betänkande 14 har jag redovisat riktlinjerna i centerns industripolitik, som mycket väl överensstämmer med de grundläggande värderingar som jag redovisade i början av mitt anförande.

Anf. 155 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vi lever i datoriseringens tidsålder. Vilka är då de grundläggande tendenserna i den utveckling som präglar datoriseringen i vår tid?

Det första är att denna nya teknik är oerhört kunskaps- och forskningsintensiv. Det betyder å andra sidan att det är några få, mycket stora företagsjättar, företagsimperier, som över huvud taget har de resurser som krävs för att utveckla grunderna för denna teknik och dess framsteg. Det betyder i sin tur att små nationer som Sverige, som inte har några egna, nationella datajättar, kommer i ett tillstånd av växande beroende. Så är det med Sverige i dag – detta trots de ambitiösa tankar som ligger bakom exempelvis regeringens nationella mikroelektronikprogram.

De stora internationella datajättarna, bland vilka IBM intar en absolut särställning – jätten bland jättarna, så att säga – är naturligtvis inte bara ekonomiskt verksamma, utan de utgör också viktiga centra för politisk maktutövning. Detta komplicerar naturligtvis läget och för in en säkerhetspolitisk och neutralitetspolitisk aspekt i detta växande beroende på dataområdet, som en liten neutral nation som Sverige håller på att råka ut för.

Dessa datajättar är mycket svartsjuka i fråga om sina revir och sina kunder och är mycket angelägna om att binda upp sina avnämare vid den typ av teknik och system som just deras företag framställer. Detta adderar alltså ytterligare till den politiska maktaspekten.

Denna makt speglas också i den nästan överdrivna beredvillighet och mjukhet med vilken den svenska regeringen går de amerikanska jättarnas önskemål till mötes när det gäller att lagstifta på ett sätt som skulle begränsa Sveriges handlingsfrihet gentemot vissa andra nationer.

Dessa datajättar försätter oss i en litet tveklaktig position också därför att

datatekniken, och speciellt dess nya steg mikroelektroniken, egentligen har växt fram inte så mycket på grund av de civila behoven som på grund av de militära applikationer som den har kunnat erbjuda. Den är en mycket viktig och tung del av rustningsindustrin. Den har levererat mycket av den utrustning som används för de typer av terrorbombningar som nyligen pågick i Medelhavsvärlden. Den utgör en bärande del i det stora militärindustriella komplexet.

Detta gör att datajättarna inte bara är ekonomiska maktcentra utan också har en icke-kommersiell koppling, vilket kan innebära faror om man blir för beroende av dessa jättar.

Som Rom-klubbens vetenskapsmän också har konstaterat, har denna utveckling på dataområdet, med en viss koncentration av kunskap, forskningsresurser och ekonomisk makt, en klar tendens att öka de teknologiska och industriella klyftorna i världen också i en vidare bemärkelse.

Slutligen har denna nya teknologi den egenskapen att den i en utsträckning som saknar historiska motstycken kan slå ut och ersätta mänskligt arbete. Den får alltså utomordentligt stora sociala konsekvenser, så stora att ingen officiell utredare här i Sverige ens har vågat sig på att mäta storleken av förändringarna. Det har gjorts sådana mätningar i andra länder. Resultaten är ganska häpnadsväckande. Ett exempel som jag brukar anföra i sådana här debatter är den västtyska urindustrin som under 1970-talet förlorade 40 % av sina arbetstillfällen.

Om man sammanför alla dessa tendenser talar de utomordentligt starkt för att skall Sverige hävda sig på detta område måste Sverige upprätta en rimlig grad av nationellt oberoende. Sverige får inte bli en satellit till de här jättarna.

Är det då över huvud taget praktiskt möjligt att eftersträva en sådan rimlig grad av oberoende? Inom vpk tror vi att det är möjligt. Vi tror det därför att den nya teknologin också har andra egenskaper, som från svensk synpunkt inte är fullt så dystra som dem som jag inledningsvis pekade på. Tekniken är mycket flexibel. De speciella system och applikationer som mycket starkt har styrts av de militär-tekniska behoven i vår tid är ingalunda de enda applikationer som kan föras över på det civila området. Man kan mycket väl med den flexibilitet som den här tekniken besitter tänka sig helt andra typer av applikationer, som inte är så bundna vid de militärt motiverade systemen, utan som utgår ifrån det civila samhällets behov. Man kan också tänka sig den nya teknologin förenad med helt olika former av arbetsorganisation. Man löper den risken nu att man får ökade klyftor i samhället, att det blir en deklassering av det traditionella yrkesarbetets position.

Men det finns också exempel på att man faktiskt kan skapa ökad jämlikhet genom en generell och stark uppskolning av yrkeskunskapen hos de människor som befinner sig på de arbetsplatser som är föremål för den här teknologiska omdaning. Detta ger anledning till en viss optimism, men det förutsätter att man går in och styr denna teknik, att man bryter den tendens som nu dominerar. En annan egenskap hos den nya teknologin som inger en viss optimism och ger vissa möjligheter är den att utvecklingen går mycket snabbt. Vid återkommande tillfällen i teknologins utveckling sker det kvalitativa språng, där helt nya typer av system och applikationer avlöser de

gamla. Då finns det alltså möjlighet för dem som kanske har släpat efter i de gamla applikationerna att gå in och genom ett beslutsamt program göra sig gällande och komma i täten i den nya kvalitativa form som tekniken i det nya stadiet tar. Detta är vad vi föreslår att man på en smula sikt skulle kunna tänkas göra i Sverige. Det har nämligen visat sig att man, när man baserar datateknik på optik, får en mycket starkt ökad kapacitet. Man kan då få utrustning som kan behandla data både kvantitativt och kvalitativt i en helt annan utsträckning. Prestanda hos tekniken ökar mycket kraftigt. Och om man i dag medvetet skulle börja att lägga upp ett program för att få fram optikbaserade datorer i Sverige, skulle det föra Sverige upp, tillsammans med andra mindre nationer som kanske vill samarbeta beträffande projektet, till en mindre beroende och mera ledande ställning i detta nya stadium. Detta skulle alltså betyda mycket för hävdandet av den nationella självständigheten, liksom också för möjligheten att styra den nya teknologins applikationer i vad man brukar kalla socialt acceptabla former – vad nu olika partier eventuellt kan mena med det, i varje fall vad man enligt arbetarrörelsens värderingar menar är socialt acceptabelt. Därför har vi föreslagit riksdagen och näringsutskottet ett sådant medvetet program.

Utskottet har svarat att det försiggår forskning på detta område. Man har nämnt en viss summa som under tre år skall spenderas på optik. Jag har dock den uppfattningen att man här inte har beaktat att det gäller optik i alla dess former på detta område. Enligt vad jag inhämtat är det en ganska fragmentarisk typ av satsning. Det finns alltså ingen medveten avsikt att få fram optikbaserade datorer i Sverige i dag, och det är det som är avsikten med den motion vi har väckt. Vi är oroliga för att om man går förbi möjligheterna att i detta skede ta ett nytt steg i den svenska teknologiska utvecklingen, kommer det i längden att bli skadligt för det nationella oberoendet, både i rent ekonomisk och teknologisk bemärkelse och ur säkerhetspolitisk synpunkt.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-reservationerna till detta betänkande.

Anf. 156 NILS ERIK WÅÅG (s):

Herr talman! På denna de många reservationernas julafton som hela denna dag har varit skall näringsutskottet också be att få bidra med 34 stycken. Så långt kammarens nervositet och mitt rostiga målföre medger skall jag försöka kommentera åtminstone de flesta. Men först några allmänna synpunkter.

Mot bakgrund av utvecklingen i andra industriländer måste konstateras att den svenska industriutvecklingen varit gynnsam. Arbetslösheten i jämförbara industriländer, i EG-länderna och även i USA, är skrämmande hög. I Sverige är den lägre om ock inte godtagbar. I EG-länder och i Amerika kämpar man med en omodern stålindustri som subventioneras eller hålls under armarna på andra sätt, t. ex. protektionistiska. Den svenska stålindustrin är nu i stort sett rensad från förlustenheter, har en produktion av särdeles hög kvalitet och är mycket rationell.

På olika håll i världen subventionerar staterna en föråldrad varvsindustri på en omöjlig marknad. Här omstrukturerar vi, som det heter, med stora uppoffringar varvsindustrin till bl. a. en som vi hoppas framgångsrik bilindu-

stri. I Europa kämpar även bilindustrin med svåra lönsamhetsproblem. Vår bilindustri är under stark utveckling och mycket lönsam.

Inom svensk pappersindustri ser man fram mot även 1986 som ett gott år trots att all världspronosis för papper pekar i motsatt riktning.

Det jag nämnt är de stora exemplen på framgångar som leder upp ur krisen för svenskt näringsliv. Naturligtvis skall jag inte stå här och pösigt påstå att framgångarna uteslutande är resultatet av en lyckad socialdemokratisk näringspolitik. De är resultatet av hela svenska folkets ansträngningar, de anställdas, näringslivets och samhällets. Den lyckade politiken är i sin tur resultatet av hela riksdagens ansträngningar, av regeringspartiets men också av oppositionspartiernas granskande och genomlysning.

Samtidigt som vi får erkänna att vi har långt till våra mål, full sysselsättning och en god regional fördelning, är det uppenbart att vi nu inte skall peta mycket i en näringspolitik som fungerar bra. Därför har näringsutskottets majoritet med stor försiktighet tagit ställning i de frågor som samlat reservationer i betänkande 14 om anslag inom industridepartementets område.

Moderaternas och för all del i viss omfattning också folkpartiets besparingsförslag är visserligen vällovliga, men de är äventyrliga, sett mot bakgrunden att vi inte vågar peta för mycket i den industripolitik som uppenbarligen är lyckad.

I reservation 1 har folkpartiet och moderaterna erinrat mot att man som ett led i regeringens strävan efter informationsutbyte och samråd med näringslivet under de senare åren haft en sorts samrådsorgan, och man vill ha samrådsorganen nedlagda. Den uppfattningen framförs alltså både av moderaterna och av folkpartiet. Men utskottet har senast då man behandlade budgetpropositionen 1985 avstyrkt motionsyrkanden av den innebörden. Vi menade – och det menar majoriteten fortfarande – att regeringen bör ha frihet att ordna sådana samråd med näringslivet som den finner lämpliga. Därför kan vi inte biträda reservation 1.

I reservation 2 erinrar moderaterna, som Sten Svensson här har sagt, om en kritik som man redan tidigare anfört, nämligen 1983, när myndighetsorganisationen på industripolitikens område skapades. Man ville då gå över från selektiva stödformer till generellt verkande åtgärder, och därmed skulle den verksamheten inom statens industriverk kunna avvecklas. Man vill också att utredningsverksamheten inom SIND avvecklas.

I folkpartiets partimotion redovisas också en kritisk inställning till delar av SIND:s verksamhet, särskilt branschutredningarna, men något krav på organisationsförändringar framförs inte av folkpartiet, som Gudrun Norberg här nämnt.

Det framgår emellertid av propositionen att regeringen avser att under våren 1987 redovisa sina prioriteringar inom det industripolitiska och forskningspolitiska området. Majoriteten finner därför att det inte kan vara särskilt meningsfullt att nu diskutera frågan om SIND och SIND:s situation. Därmed yrkar jag avslag på reservationerna 2 och 3 från moderaterna resp. folkpartiet.

Vi har i utskottet noterat att resultatet av SIFU:s verksamhet har förbättrats, inte minst ekonomiskt. Det förefaller som om man hade

övervunnit de problem man verkligen haft med flyttningen till Borås. Industriverket har emellertid gjort en översyn, och man räknar inom utskottet med att regeringen kommer att lägga fram förslag beträffande SIFU med anledning av den översynen, t. ex. inför behandlingen av frågan om statsbidrag för budgetåret 1987/88.

I centerreservation nr 4 framförs önskemål om att SIFU:s verksamhet mera skall inriktas på mindre företag. Men den frågan bör lämpligen prövas i samband med regeringens överarbetning av SIFU:s verksamhet.

I reservation 5 vill centerpartiet främja hemslöjden. Från anslaget för hemslöjden bestrider staten kostnader för en tjänst som konsulent i varje län, en tjänst som spetskonsulent och två tjänster som sameslöjdskonsulenter. Centern vill ha ytterligare en sameslöjdskonsulent. Någon plan för den vidare utbyggnaden av konsulentverksamheten har inte fastlagts, och regeringen föreslår därför oförändrad organisation men ökar anslagsposten för övrig verksamhet inom det här området från 400 000 kr. till 1 350 000 kr. I dessa tider av snål besparingsvind är det en mycket stor ökning, som utskottsmajoriteten känner tillfredsställelse över. Utskottet ser positivt på den verksamheten.

I reservation 6 avstyrker moderaterna regeringens förslag om ersättning för extra kostnader för förmånlig kreditgivning till u-länder för budgetåret 1986/87 – detta med hänvisning till att det borde belasta utrikesdepartementets huvudtitel. Vi kan emellertid inte finna att riksdagen skall lägga sig i, på vilken huvudtitel regeringen för utgifterna. Jag yrkar därför avslag på reservation 6.

Regeringen föreslår att nu löpande program för branschfrämjande åtgärder fullföljs. Moderata samlingspartiet och folkpartiet har i reservation 7 yrkat på att verksamheten skall avvecklas.

Centern yrkar i reservation 8 med den argumentering som vi har hört av Ivar Franzén att man skall satsa ytterligare 10 milj. kr.

Den ena delen av oppositionen vill avveckla och den andra vill anslå ytterligare medel. Det kan möjligen leda till den något förenklade slutsatsen att vi kanske har gjort rätt som har stannat i mitten, som det populärt heter.

Reservation 9 från vpk handlar om sågverksindustrins aktuella läge och framtidsutsikter. Jag föreställer mig att Paul Lestander kommer att uppehålla sig vid den, eftersom han står på talarlistan. Men för att vinna tid, herr talman, får jag kanske nämna beträffande denna reservation att den berör Norrbotten. Vi har i utskottsmajoriteten ställt frågan: Varför bara Norrbotten? Paul Lestander kommer sannolikt att säga, att vi måste börja någonstans. Det är naturligtvis riktigt, men vi har inte varit beredda att vara med om en så snäv geografisk avgränsning. Vi har dessutom tagit samma ställning som tidigare och med samma argumentation.

Ett intressant ämne är frågan om utvecklingsfonderna. Som vi har hört av Sten Svensson vill moderata samlingspartiet i enlighet med vad som framförts i reservation 11 efter hand avveckla utvecklingsfonderna. Det nämns att utvecklingsfonderna har mycket pengar, som skulle kunna användas på nyttigare sätt. Men utvecklingsfonderna är stiftelser, och jag kan inte riktigt se hur det skulle gå till för staten att kapa åt sig kapitalet i en stiftelse – som är en självständig juridisk person utan ägare – om inte styrelsen är med på det.

Jag föreställer mig att det skulle medföra betydande svårigheter att få den regionalt tillsatta styrelsen i en utvecklingsfond att vara med på sådana förslag. Eftersom tiden är ansträngd skall jag inte debattera detta med Sten Svensson, men jag gissar att det ligger en betydande svårighet i det förhållandet.

Man säger att utvecklingsfonderna har en hel del kapital som ligger sterilt, utan att vara nyttigt. Men så är inte fallet. Skall man ta risker i långivning måste man ha ett så stort kapital placerat betryggande och räntebärande att den räntan kan ge grund för att ta risker. Jag vet detta mycket väl från Norrlandsfonden. Det betyder att man kan låna ut, som riskvilligt kapital, ungefär hälften av det kapital som man förfogar över. Ungefär hälften måste man, för att få tillfredsställande ränteintäkter, placera helt säkert och med bästa ränta. Det är alltså inte riktigt när man säger att utvecklingsfonderna ligger på en hel del pengar. De behöver det kapitalet för att få de ränteintäkter som är nödvändiga för de risker de tar.

Folkpartiet vill diskutera de allmänna riktlinjerna för utvecklingsfonderna och säger att verksamheten borde utvidgas till att omfatta fler områden. Det är en synpunkt som delas av de socialdemokratiska motionärer från Malmö som har väckt en motion, där det sägs att området borde vidgas till serviceföretag. Det förhåller sig så att det enligt 2 § i förordningen 1982:682 om statlig finansiering är möjligt att från utvecklingsfonderna låna ut pengar till serviceföretag som servar tillverkningsindustrin. Vilka är då de företagen? Jag har upptäckt att man tolkar skrivningen litet som det passar. Vilket företag är inte serviceföretag till tillverkningsindustrin? Det kan vara ett mycket vitt begrepp. Klart är att man inte kan vidga målgruppen för utvecklingsfonderna till åkerier, detaljhandel osv. utan att detta dels medför en stor utökning av personalen, dels kostar en mängd pengar i form av riskkapital. Det har utskottet inte vågat sig på den här gången heller. När frågan först kom upp för sex sju år sedan avstyrkte utskottet yrkandet, och det har vi gjort varje år sedan dess.

Det var mina kommentarer till reservation 13. Tidigare har jag kommenterat reservationerna 11, 10 och 12.

I reservation 14 framför folkpartiet och centern att de vill att man skall stödja hantverket bättre. Utskottet erinrar om att industriverket under 1985 har lämnat bidrag till olika aktiviteter och projekt på hantverksområdet med 800 000 kr., varav 240 000 till hantverksnämnden som ett administrationsbidrag. Såväl hantverksföretag som tillverkande företag tillhandahåller i stor omfattning tjänster för tillverkningsindustrin och kan alltså omfattas av utvecklingsfondernas verksamhet.

I reservation 15 framför folkpartiet och moderaterna att de vill minska anslagen till småföretagsutveckling, medan centern vill öka dem, vilket de anför i reservation 16. För att vinna tid kan jag väl då bara dra slutsatsen att det är bra som det är.

Stödförmen inom industrigarantilån vill moderaterna avveckla, vilket Sten Svensson också har pläderat för. Utskottsmajoriteten finner att beroendet av de här medlen visserligen sjunker, men industrigarantilånen fyller ändock en viktig uppgift vid finansieringen av investeringar inom små och medelstora företag.

I reservation 18 från centern och moderaterna sägs beträffande arbetskooperation att detta inte är någonting som staten skall lägga sig i, utan att kooperationen bör lösa detta själv. Vi vill då erinra om att det beträffande i första hand den ungdomskooperativa verksamheten pågår förhandlingar mellan staten och kooperationen om hur man tillsammans skall finansiera en utveckling. Utskottet anser därför att man bör avvakta resultatet av de förhandlingarna. Centern däremot anför i reservation 19 att medel bör anslås redan nu för finansiering av ungdomskooperativprojektet, oberoende av de pågående diskussionerna. Reservationerna 20 och 21 gäller direktstöd till ungdomskooperativ verksamhet.

Ja, herr talman, det finns många reservationer att kommentera, men låt mig nu övergå till dem som gäller STU.

Moderaterna vill att ett fristående tekniskt forskningsråd skall inrättas med medel som nu går till STU. Centern pekar på att STU här får otillräckliga resurser för den miljötekniska forskning som de vill att STU skall ägna sig åt och vill i stället öka anslaget när det gäller detta område, som beräknas behöva 20–40 milj. kr. Det är likadant i det här fallet: de båda linjerna inom oppositionen pekar entydigt mot att det kanske är ganska bra som det är.

STU bör ta regionalpolitiska hänsyn, framför centern i reservation 24. Dürom kan sägas att STU inom ramen för sina ordinarie uppgifter har att beakta sådana hänsyn och att riksdagen härför inte behöver särskilt peka på detta.

Herr talman! Jag har inte kunnat kommentera alla reservationer, men jag vill säga att ett genomgående drag är att de pekar i olika riktningar, och ett annat är att de inte tar upp större industripolitiska äventyrligheter. Utskottet har i huvudsak ställt sig bakom betänkandet nr 14.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 157 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Nils Erik Wååg säger att våra besparingsförslag är vällovliga. Det noterar jag. Det vittnar om att Nils Erik Wååg trots allt är medveten om behovet av besparingar. Men samtidigt säger han att våra besparingar är äventyrliga. Jag frågar mig: Äventyrliga för vem?

Med tanke på den sena timmen skall jag begränsa mig till ett enda exempel. Vi fick under beredningen i utskottet en PM från vårt kansli, där man redovisade att utvecklingsfondernas omsättningstillgångar, av balansräkningen att döma, år 1984 uppgick till 2,3 miljarder. Av detta utgjorde mer än hälften, 1,2 miljarder, likvida medel. Mindre än hälften hade alltså placerats i verksamhet som är i enlighet med riksdagens intentioner.

Det besparingsförslag som vi har redovisat för nästa budgetår i motionen innebär att utvecklingsfonderna skall betala tillbaka en tiondel av de likvida medlen. Är det ett äventyrligt förslag?

Vad drar Nils Erik Wååg för slutsats över huvud taget av det förhållandet att man inte lyckats placera ens hälften i verksamhet som rimmar med riksdagens intentioner?

Anf. 158 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill först säga att när jag hörde utskottets ordförande tala om den lyckade näringspolitik som socialdemokraterna för, blev jag alltmer förvånad ju längre anförandet led, därför att han uttryckte sig mycket ärligt och sade att det är allas förtjänst. Han visade på läget både utanför vårt lands gränser och innanför. Jag uppskattar att han uttryckte sig på det sättet och inte bara försökte göra partipolitisk propaganda av att näringspolitiken nu har gått bra.

När Nils Erik Wååg sade att vi vill spara och att det är äventyrligt, vill jag emellertid replikera med att säga att spara är nödvändigt, även om det är äventyrligt. Äventyrlig är kanske varje förändring, men vi är beredda till vissa förändringar, för vi är inte säkra på att sakfrågan, alltså företagsamheten, skulle må sämre av det.

Precis som jag sade i inledningen, är vår inställning att företagen helst skall ha en sådan förutsättning i vårt land att de klarar sin egen utveckling, helst oberoende av statliga stöd, och att det finns många insatser som man kan göra för att förbättra förutsättningarna för företagen, både på skatteområdet och i fråga om andra regler. Det kan leda till att företagen får ett bättre klimat, och det kan minska det statliga stödet på olika sätt.

En punkt till vill jag kommentera, och den gäller utvecklingsfonderna. Utskottets ordförande sade att man redan i dag har litet svårt att tolka bestämmelserna, att det är en luddig gränsdragning och att man tolkar dem som det passar. Jag tycker att det styrker oss i vår uppfattning att målgruppen skall vidgas, så att man slipper den här luddiga tolkningen.

Vi gjorde i folkpartiet inför allmänna motionstiden en liten enkät bland vårt folk i utvecklingsfonderna runt om i landet, och vi har fått en ganska entydig bild av att man önskar en vidgad målgrupp.

Jag har litet svårt för att se att det skulle vara en partipolitiskt stor skillnad här. Jag tror att vi skulle kunna vara överens t. ex. om att servicesektorn har en mycket stor betydelse och också gynnar sysselsättningen.

Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Anf. 159 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tänkte i detta anförande något beröra frågorna kring den kooperativa verksamheten och då framför allt den ungdomskooperativa aktivitet som finns. Med hänsyn till den sena tidpunkten skall jag försöka göra detta mycket kortfattat.

I Sverige finns en stark kooperativ tradition med lantbrukskooperationen och konsumentkooperationen i spetsen. Den kooperativa företagsformen rymmer många fördelar jämfört med övriga företagsformer. Under de senaste åren har, både i Sverige och i andra länder, utvecklats nya områden för kooperativ verksamhet. Från centerns sida upplever vi denna utveckling som mycket positiv.

Den etablerade lantbruks- och konsumentkooperationen har aktivt engagerat sig för att främja en nykooperativ utveckling. I Kooperativa rådet som är ett samverkansorgan mellan staten, lantbruks- och konsumentkooperationen har diskussioner pågått om lämpliga åtgärder för att stödja nykooperativt företagande. Ett exempel på detta är det s. k. ungdomskooperativprojek-

tet som genom utbildning, information och expertrådgivning hjälper ungdomar att starta arbetskooperativa företag.

När det gäller stöd till utveckling av ny Kooperation, som inte har direkt anknytning till den etablerade Kooperationens befintliga verksamhet, är det rimligt att staten tar på sig ett särskilt ansvar. Det är därför angeläget att riksdagen beslutar anslå 2,5 milj. kr. för finansieringen av uppbyggandet av ett kooperativt utvecklingsprogram inom Kooperativa rådet. Detta trots att rådet ännu inte fastställt åtgärdsprogrammet och att lantbruks- och konsumentkooperationen inte beslutat om sina gemensamma insatser. Om vi inte anslår dessa medel nu är risken uppenbar för att verksamheten får ett avbrott och försenas, vilket vore mycket olyckligt.

Det s. k. ungdomskooperativprojektet har varit i gång sedan i mars 1984. Trots att projektet varit i gång en relativt kort tid kan mycket positiva resultat påvisas. Ca 40 projekt inom de flesta branscher har fortlöpande stöd från ungdomskooperativprojektet. Nära hälften av dessa har redan inregistrerats som självständiga ekonomiska föreningar. Detta tycker jag är ett bra verksamhetsresultat.

Enligt vad som uppgivits pågår för närvarande överväganden inom regeringskansliet om det fortsatta stödet till ungdomskooperativ verksamhet som ett led i arbetsmarknadspolitik.

Från centerns sida anser vi att hänsyn även skall tas till den kooperativa verksamheten utifrån näringspolitiska utgångspunkter, liksom att det är av största vikt att den verksamhet som byggts upp inom ungdomskooperativprojektets ram kan drivas vidare i enlighet med det förslag som lagts fram från projektets sida.

Herr talman! Med anledning av detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 19 och 21 i det nu aktuella betänkandet från näringsutskottet.

Anf. 160 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Först en kommentar till Nils Erik Wåågs inlägg.

Vår motion innehöll inte mindre än tre yrkanden. Det första handlade om ett branschprogram för sågverksindustrin, det andra handlade om att detta program skulle innehålla förslag till lämpliga stimulansåtgärder och det tredje uttalade sig för en virkesfördelningsplan. Endast virkesfördelningsplanen gällde Norrbotten.

Det finns, herr talman, industrigrenar som genom hela sin karaktär utgör nationella nyckelprojekt. En sådan industri är sågverksindustrin. Särställningen beror enligt mitt synsätt på den inhemska förnyelsebara råvarubasen, det låga importinnehållet, utlokaliseringen runt om i landet och den mycket stora expansionsmöjlighet som finns vid en långt driven förädling inom denna verksamhetsgren. Till detta kommer att många såganläggningar är den dominerande eller enda industri av betydelse som finns på många småorter. De har växt fram som symboler för ekonomisk utveckling och fasta jobb på dessa orter. Detta har också förenat folk ute i bygderna att ta kamp när neddragningar och nedläggningar blivit aktuella vid en del sågar.

Sverige är ett teknologiskt välutvecklat land med ett ansenligt kapital nedlagt i infrastruktur. Den kapitalistiska produktionsordningen och ökning-

en av de transnationella företagens makt och inflytande i vårt land begränsar givetvis vikten av politiska beslut om statligt stöd eller stimulans till näringsgrenar och projekt.

Trots dessa begränsningar har vi från vpk lagt fram ett förslag för en strategi för sågverken inför 2000-talet. Det finns flera skäl till detta initiativ. Vpk anser att de många jobb som skulle skapas med en riktad satsning på denna näring skulle vara värdefulla. Effekten skulle spridas ut över stora delar av vårt land. Det skulle krävas en betydande kompetens- och teknikökning inom detta område, och forskningen skulle stimuleras. Sammantaget skulle effekterna inom områden som nu har en mycket negativ utveckling bli klart positiva. Detta skulle också långsiktigt gynna träet som råvara.

Vid någon tidpunkt måste det inom industridepartementet ha funnits en handlingsvilja och en målsättning när det gäller att skaffa marknadskunnande och insikter för en långsiktig branschutveckling inom sågnäringen. På uppdrag av regeringen har statens pris- och kartellnämnd utvärderat branschfrämjande åtgärder m. m. vid statens industriverk. Resultatet har redovisats i rapporten *Utvärdering av SIND:s branschprogram*. Jag citerar det sista stycke som införts i näringsutskottets betänkande 14 s. 13 andra stycket:

”En slutsats av rapporten är att stödets storlek i förhållande till branschernas storlek är så begränsad att stödet måste betraktas som otillräckligt om målen för branschprogrammet skall kunna uppnås. En stor del av de åtgärder som branschprogrammet för den träbearbetande industrin har arbetat med hittills bör enligt rapporten kunna täckas av insatser från Sveriges exportråd och genom småföretagarstöd. Vidare kan industriverkets allmänna strukturutvecklingsprogram för övriga industrisektorer spela en viktig roll när det gäller övergripande informationsåtgärder m. m. Om den träbearbetande industrin i fortsättningen skall stödjas genom särskilda insatser bör det satsas väsentligt större resurser än hittills så att branschprogrammet får en reell möjlighet att påverka delbranschernas utveckling i enlighet med de mål som finns angivna. Kan detta inte göras bör branschprogrammet för den träbearbetande industrin avvecklas, anføres det i rapporten.”

SPK ansluter sig alltså i sitt yttrande till de synpunkter som framförs i motion 1985/86:290 om att nu föreliggande branschprogram är helt otillräckligt för att styra och stimulera fram en samhällselig önskvärd utveckling.

Det finns ytterligare ett par faktorer i denna fråga som jag vill belysa. Först de sannolika kvalitetsförändringar som blir följden i de svenska skogarna när naturskogarna ersätts av skogar där skötselintensiteten ökas. Dessa bestånd kommer att växa snabbare och skördas tidigare. Virket blir mindre hårt. Detta kommer särskilt att märkas på de bestånd som anlagts av den kanadensiska tallen *Pinus Contorta*. En ytterligare orsak till försämrad kvalitet är de helt oacceptabla skador genom vårdslöst gallringsarbete som nu kan märkas i landets skogar.

En annan faktor är den minskade tillgången på sågtimmer i Sverige under den period då vi måste mycket kraftigt öka gallringsuttagen i våra skogar. Vi måste under denna period lita mera till klenare dimensioner med lägre

Prot. 1985/86:120
17 april 1986

*Anslag inom industri-
departementets område*

mängd kvistfritt kantutbyte. En bättre hushållning med sågtimret genom exaktkapning blir en trolig följd.

Herr talman! Det finns lokaliseringpolitiska, handelspolitiska och statsfinansiella skäl för att i den här frågan försöka se den framtid som ligger bortom nuets bulkproduktion från de svenska sågverken. I reservation 9 av Jörn Svensson vid detta betänkande, Utvecklingsprogram för den svenska sågverksindustrin, sammanfattas vpk:s syn i dessa frågor. Jag yrkar bifall till denna reservation.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 3 (utredningar m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 6 (statens industriverk)

Först biträdades reservation 2 av Sten Svensson m. fl. – som ställdes mot reservation 3 av Christer Eirefelt och Gudrun Norberg – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 195 röster mot 67 för reservation 2 av Sten Svensson m. fl. 24 ledamöter avstod från att rösta.

Ulla Orring (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 8 (anslag till Bidrag till Stiftelsen Institutet för Företagsutveckling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Punkt 9 (anslag till Främjande av hemslöjden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Punkt 11 (anslag till Ersättning för extra kostnader för förmånlig kreditgivning till u-länder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Sten Svensson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 13

Mom. 1 (anslag till Branschfrämjande åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (regionalpolitisk inriktning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (utvecklingsprogram för sågverksindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 16 för reservation 9 av Jörn Svensson.

Punkt 14

Mom. 1 (riktlinjer för utvecklingsfonderna)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 10 av Christer Eirefelt m. fl.,
dels reservation 11 av Sten Svensson m. fl.,
bifölls med acklamation.

Mom. 2 (utvecklingsfondernas styrelser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (utvecklingsfondernas målgrupp)

Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 69 för reservation 13 av Christer Eirefelt m. fl.

Mom. 4 (stöd till hantverket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (anslag till Småföretagsutveckling)

Först biträdde reservation 15 av Christer Eirefelt m. fl. med 105 röster mot 34 för reservation 16 av Olof Johansson och Ivar Franzén. 149 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 151 röster mot 103 för reservation 15 av Christer Eirefelt m. fl. 32 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 15

Mom. 1 (industrigarantilån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Sten Svensson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 18

Mom. 1 (kooperativ utveckling)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 19 av Olof Johansson och Ivar Franzén – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 18 av Christer Eirefelt m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Prot. 1985/86:120
17 april 1986

*Anslag inom industri-
departementets område*

Mom. 2 (ungdomskooperativprojektet)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 36 för hemställan i reservation 21 av Olof Johansson och Ivar Franzén. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 20 av Christer Eirefelt m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Punkt 19

Mom. 1 (tekniskt forskningsråd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Sten Svensson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (miljöteknik)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Olof Johansson och Ivar Franzén – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (regionalpolitiska hänsyn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Olof Johansson och Ivar Franzén – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (anslag till Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 25 av Sten Svensson m. fl.,
dels reservation 26 av Olof Johansson och Ivar Franzén,
bifölls med acklamation.

Mom. 7 (utveckling av programvara)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Olof Johansson och Ivar Franzén – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (optikbaserad datateknik)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 16 för reservation 28 av Paul Lestander.

Punkt 33 (anslag till Forskningsbidrag till teknikbaserade småföretag)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 29 av Christer Eirefelt m. fl.,
dels reservation 30 av Olof Johansson och Ivar Franzén,
bifölls med acklamation.

Punkt 36

Mom. 1 (avveckling av Industrifonden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Sten Svensson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (treårsram för Industrifonden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Olof Johansson och Ivar Franzén – bifölls med acklamation.

Prot. 1985/86:120
17 april 1986

*Anslag inom industri-
departementets område*

Mom. 3 (medelstillskott till Industrifonden)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, som ställdes mot

dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 33 av Christer Eirefelt m. fl. anförda motiveringen,

dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 34 av Olof Johansson och Ivar Franzén anförda motiveringen, bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

30 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

31 § Kammaren åtskildes kl. 23.54.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren